

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง
การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย
The Enhancement of cultural products on Buddhist way
of Tai Dam ethnic groups in Loei Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย
Patterns of the Buddhist Culture Conservation of
the Tai Dam Ethnic Group in Loei Province

โดย

ผศ.ดร. ประสงค์ หัสรินทร์

พระโกศล มณिरตนา, ดร.

พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโก, ดร.

พระครูสุจิตธรรมสุนทร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

MCU RS 800765023

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง
การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย
The Enhancement of cultural products on Buddhist way
of Tai Dam ethnic groups in Loei Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย
Patterns of the Buddhist Culture Conservation of
the Tai Dam Ethnic Group in Loei Province

โดย
ผศ.ดร. ประสงค์ หัสรินทร์
พระโกศล มณिरตนา, ดร.
พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโก, ดร.
พระครูสุจิตธรรมสุนทร, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

MCU RS 800765023

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub - Research Report 3

The Enhancement of cultural products on Buddhist way
of Tai Dam ethnic groups in Loei Province

Under Research Program

Patterns of the Buddhist culture conservation of
the Tai Dam ethnic group In Loei Province

By

Assist. Prof. Dr. Prasong Hassarin

Phra Kosal Maniratana

Phrakrupalad Somchai Nissapho

Phrakru Sujitthammasunthorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

B.E. 2565

Research Project Funded by Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800765023

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย
ผู้วิจัย:	ผศ.ดร. ประสงค์ หัสริรินทร์, พระโกศล มณีนटना, ดร. พระครูปลัดสมชัย นิสสโภ, ดร. พระครูสุจิตธรรมสุนทร, ดร.
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย และ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายใต้แผนบูรณาการวิจัย จำนวน ๕๐ รูป/คน

ผลการศึกษาวิจัย

๑. การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย จากการศึกษาพบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมมีอยู่หลายสิ่งภายใต้เรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรม ประเพณี ทั้งผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเครื่องราง และจากสิ่งทอ ล้วนสื่อให้เห็นความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ส่วนการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มคนไทดำบ้านนาป่าหนาด นับเป็นอีกแนวทางการเสริมสร้างลักษณะความเป็นชุมชนพหุทางวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อจะสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างไทดำกับผู้คนในหมู่บ้านใกล้เคียงให้เกิดขึ้น

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาด้านตัวผลิตภัณฑ์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้มีความทันสมัย และการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ โดยยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายแบบเดิมเอาไว้ อีกทั้งการพัฒนาช่องทางทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มีมากขึ้นกว่าเดิมหรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ และการโปรโมทตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม, การพัฒนาผลิตภัณฑ์, วัฒนธรรมวิถีพุทธ, กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

Research Title: The Enhancement of cultural products on Buddhist Way of Tai Dam ethnic groups in Loei Province

Researchers: Assist. Prof. Dr. Prasong Hassarin, Phra Kosal Maniratana Phrakrupalad Somchai Nissapho, Phrakru Sujitthammasunthorn

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

Fiscal Year: 2565 / 2022

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the enhancement of Buddhist cultural products of Tai Dam ethnic groups in Loei Province and 2) to develop Buddhist cultural products of Tai Dam ethnic groups in Loei Province. which has a qualitative research model Data were collected from in-depth interviews and focus groups. It is a group of people who live in the Tai Dam cultural community area. Na Pa Nad Village, Khao Kaew Subdistrict, Chiang Khan District, Loei Province, and from key informants under the Integrated Research Plan, 50 photos/person

Research results

1. Promotion of Buddhist cultural products of Tai Dam ethnic groups in Loei Province Studies have shown that cultural products have many things under way of life story. and cultural traditions Both products made from amulets and from textiles all convey the identity of the people. As for the promotion of Buddhist cultural products of the Tai Dam people of Ban Na Pa Nad. This is another approach to enhancing the character of a multicultural and religious community. In order to create exchanges and mutual learning between Tai Dam and the people of nearby villages

2. Development of Buddhist cultural products of Tai Dam ethnic groups in Loei Province Studies have shown that product development can create added value. by using a new design method to apply modern and the use of leftover raw materials to produce other items while maintaining the original identity and meaning In addition, the development of marketing channels to distribute more products than before or

expand to new channels and to promote the product through other online channels is considered as something that will help cultural products of The Tai Dam ethnic group became more well known.

Keyword: cultural products, product development, Buddhist culture, Tai Dam ethnic group

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำใน จังหวัดเลย สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลหลายท่าน ซึ่งคณะผู้วิจัยขอเวยนาม ท่านผู้มีอุปการคุณเหล่านั้นไว้ในที่นี้ ดังนี้

๑. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อ แก้ไขปรับปรุงงานวิจัยนี้ได้สำเร็จลง อย่างสมบูรณ์

๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย โดยพระราชปริชา牟尼, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย ได้อนุญาตให้คณะผู้วิจัยสามารถปฏิบัติงานและเก็บข้อมูลวิจัยในวัน เวลาราชการได้ ตลอดจนคณาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์เลย ที่อำนวยความสะดวกในระหว่าง การทำวิจัย

๓. ขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ว่าจะเป็นตัวแทนพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ท้องถิ่น เยาวชน และกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ รวมถึงตัวแทนจากองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ตลอดจนตัวแทนของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ชุมชนตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ประกอบในวิจัยเล่มนี้

จึงใคร่ขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ หัสรินทร์ และคณะ

๙ กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

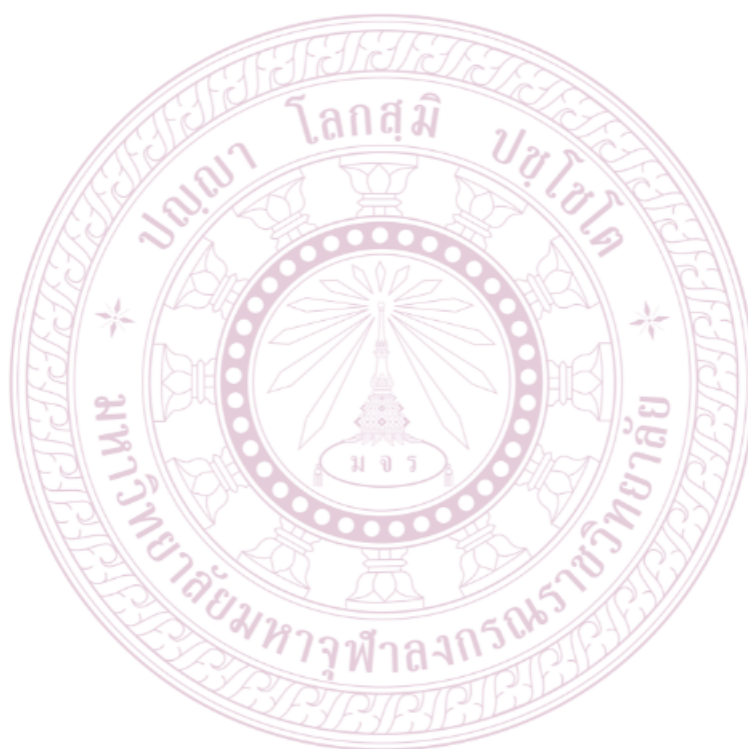
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๕
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๖
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๗
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	๙
๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	๙
๒.๑.๒ หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	๑๐
๒.๑.๓ ประเภทของการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	๑๑
๒.๑.๔ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	๑๓
๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชน.....	๑๔
๒.๒.๑ ความหมายวัฒนธรรม.....	๑๔
๒.๒.๒ ลักษณะพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม.....	๑๗
๒.๒.๓ บทบาทวัฒนธรรมกับการพัฒนา.....	๑๗
๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์.....	๒๐
๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ.....	๒๕
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๒๘
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๓๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๓๘

๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๓๘
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๓๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๔๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๐
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๔๑
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๔๒
๔.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย.....	๔๒
๔.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย.....	๔๙
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๕๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๕๗
๕.๑ สรุปผลการศึกษา.....	๕๗
๕.๒ อภิปรายผล.....	๖๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๖๖
บรรณานุกรม.....	๖๘
ภาคผนวก.....	๗๒
ภาคผนวก ก หนังสือเชิญเป็นผู้ให้ข้อมูล.....	๗๓
ภาคผนวก ข เครื่องมือการวิจัย.....	๗๙
ภาคผนวก ค ภาพประกอบกิจกรรมการวิจัย.....	๘๓
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	๘๗
ภาคผนวก จ การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๙๐
ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย.....	๙๖

สารบัญตาราง

ตารางที่

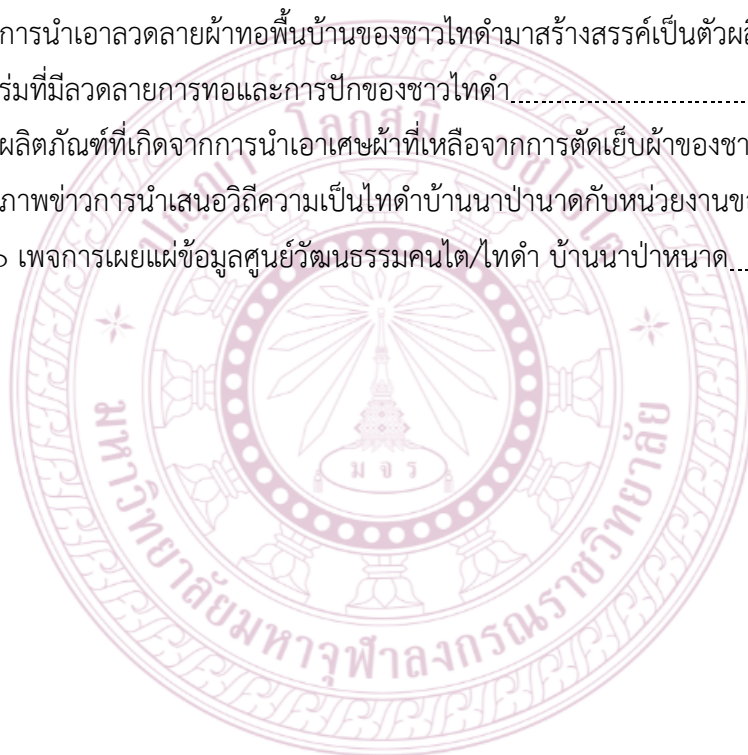
๑.๑ แสดงขั้นตอนของกระบวนการวิจัย.....๔๑

สารบัญภาพ

ภาพที่

๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	๘
๑.๒ บ้านไม้แบบไทดำในบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด.....	๔๓
๑.๓ เครื่องรางของชาวไทดำที่นำมาใช้ของตกแต่งบ้าน.....	๔๕
๑.๔ สิ่งทอและเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชาวไทดำ.....	๔๖
๑.๕ อัตลักษณ์ด้านภาษาและเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ.....	๔๗
๑.๖ การนำเอาลวดลายผ้าทอพื้นบ้านของชาวไทดำมาสร้างสรรค์เป็นตัวผลิตภัณฑ์.....	๕๐
๑.๗ รมที่มีลวดลายการทอและการปักของชาวไทดำ.....	๕๐
๑.๘ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการนำเอาเศษผ้าที่เหลือจากการตัดเย็บผ้าของชาวไทดำ.....	๕๑
๑.๙ ภาพข่าวการนำเสนอวิถีความเป็นไทดำบ้านนาป่าหนาดกับหน่วยงานของรัฐ.....	๕๓
๑.๑๐ เพจการเผยแพร่ข้อมูลศูนย์วัฒนธรรมคนไต/ไทดำ บ้านนาป่าหนาด.....	๕๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นศูนย์รวมของเผ่าไทยมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและได้มีการหลอมรวมเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในภาพรวมของชาติอย่างกลมกลืนพร้อม ๆ กับการยอมรับความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของแต่ละภูมิภาคทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้นอกจากนั้นในแต่ละภูมิภาคยังมีความแตกต่างหลากหลายและยังคงรักษาอัตลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคแต่ละท้องถิ่นไว้อย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการส่งเสริม สืบทอด และพัฒนามาเป็นเวลายาวนาน พร้อม ๆ กับการตั้งถิ่นฐานรกรากของเผ่าไทยซึ่งปรากฏให้เห็นได้ในรูปของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นจิตวิญญาณและผลงานที่สามารถมองเห็นได้และส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรมเหล่านั้น คือ ศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของผลิตภัณฑ์ทางศิลปหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และวิถีความเป็นอยู่ของคนในแต่ละท้องถิ่น ทั้งที่เป็นเครื่องนุ่งห่มที่เป็นสิ่งทอ เครื่องใช้ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ที่เป็นโลหะทั้ง เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องทองลงหิน เครื่องเงิน เครื่องใช้ที่เป็นไม้ เช่น เครื่องแกะสลักและเครื่องจักสานรวมทั้งผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของท้องถิ่นที่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นได้ส่งมอบคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นท้องถิ่น และความเป็นชาติไทยไว้พร้อมที่จะได้รับการสืบทอดและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป^๑

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้การสืบสานทางวัฒนธรรมในภาพรวมขาดความสมดุลระหว่างวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัฒนธรรมที่อ่อนแอจะค่อย ๆ ถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่าซึ่งวัฒนธรรมไทยถูกยอมรับว่ายังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอประกอบกับความเชื่อในการยอมรับความทันสมัยที่ยังไม่ถูกต้องของคนไทยส่วนใหญ่ส่งผลให้การพัฒนาประเทศของไทยขาดความต่อเนื่องในกระบวนการพัฒนาจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากความทันสมัยที่

^๑ ปฐม นิคมานนท์, การค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓.

เน้นเฉพาะทางเศรษฐกิจเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับสังคม การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาแบบองค์รวมสู่การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาโดยลำดับ จุดอ่อนของการพัฒนาที่ผ่านมาที่สำคัญคือไม่ได้รับการพัฒนาที่ตรงตามจุดของประเทศหรือไม่ได้พัฒนาบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของประเทศและท้องถิ่นอย่างแท้จริง มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นทุนทางสังคมจึงยังไม่ได้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและนำมาใช้เป็นจุดแข็งในการพัฒนาอย่างแท้จริง ปัจจุบันการพัฒนาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ เน้นให้เกิดองค์รวมของการพัฒนา ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ทุนมนุษย์ของประเทศไทยยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงานในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้นคนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้นรวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้านแต่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทยมีความคืบหน้าช้าทั้งเรื่องความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเทคโนโลยีของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เศรษฐกิจไทยขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปีทั้งจากผลกระทบของเศรษฐกิจโลกซบเซาและข้อจำกัดภายในประเทศเองที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลิตภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งฐานเศรษฐกิจภายในประเทศขยายตัวช้า

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นจุดอ่อนสำคัญต่อการรักษาฐานการผลิตและการให้บริการรวมทั้งการดำรงชีวิตของคนไทย ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ความเสี่ยงในการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในอนาคต ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น และข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทวีความเข้มข้น ซึ่งจะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและ ยั่งยืน กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศไทยในหลายมิติทั้งภัยคุกคามภายนอก ในเรื่องการขยายอิทธิพล และการเพิ่มบทบาทของประเทมหาอำนาจในภูมิภาคต่างๆ ของโลก อาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้าย และภัยคุกคามภายในประเทศ ได้แก่ ความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์ของคน ชาติ การสร้างสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการคุกคามทางเศรษฐกิจ โดยอาชญากรรม คอมพิวเตอร์^๒

กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำหรือไตดำ^๓ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อพยพมาจากอาณาจักรน่านเจ้า แล้วมาตั้งถิ่นฐานเป็นรัฐอิสระอยู่ที่ดินแดนสิบสองจุไท^๔ คนไทดำอพยพมาจากสิบสองจุไทเมื่อกว่าสองร้อยปีที่แล้ว โดยมีการกล่าวถึงการเคลื่อนย้ายเข้ามาสู่ประเทศไทยหลายระลอกด้วยกัน เมื่อครั้งแผ่นดินสมัยพระเจ้าตากสิน เมื่อ พ.ศ.๒๓๒๓ คนไทดำเคลื่อนย้ายจากหลวงพระบางมาเมืองม่วยในหัวพันและเมืองแถน ลาว มาตั้งรกรากในเพชรบุรี ใน ๒ ปีต่อมา คนไทดำจากเมืองพวนในเชียงขวางและเมืองแถน เคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในเพชรบุรีเช่นกัน และต่อมาอีกหลายระลอกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตามลำดับ การอพยพของคนไทดำระลอกสุดท้ายเกิดขึ้นในช่วงที่ลาวเปลี่ยนเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.๒๕๑๘ กลุ่มคนไทดำจำนวนหนึ่ง

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๙๒-๙๔.

^๓ Baccam, and others. *Tai Dam-English, English-Tai Dam Vocabulary Book*. (Bangkok: Chulalongkorn University, 1989), p. 171-172.

^๔ เพชรตะบอง ไพศุณย์, *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทดำในกระแสการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทดำในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. ดุษฎีนิพนธ์, (เลข: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๓). บทคัดย่อ.

เคลื่อนย้ายข้ามแม่น้ำโขงเข้าสู่หนองคาย แต่กลุ่มนี้อพยพไปยังประเทศที่สาม ได้แก่ ฝรั่งเศส สหรัฐ และออสเตรเลีย กลุ่มชนไทดำจึงตั้งรกรากอยู่ในหลายจังหวัดด้วยกัน ในเพชรบุรี และเคลื่อนย้ายขยาย ครอบครัวไปตั้งรกรากยังจังหวัดอื่น ๆ เช่น ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และยังมีการ เคลื่อนย้ายไปทางเหนือ ในจังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก และบางกลุ่มข้ามแม่น้ำโขง ตั้งถิ่นฐาน ในจังหวัดเลย กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำนี้ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทดำไว้ ปัจจุบัน ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ของประเทศ อีกทั้งรัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงได้จัดทำร่าง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและ กระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อสร้างศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพ การสร้างรายได้ และการกระจาย รายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน^๕

อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาประวัติการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ พบว่า มีการ อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากอาณาจักรสิบสองจุไทเช่นเดียวกัน เพียงแต่กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงคาน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้อพยพไปที่จังหวัดเพชรบุรี แต่กลุ่มไทดำที่อาศัยอยู่ใน ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มที่มีการย้ายมาจากจังหวัดเพชรบุรี แต่ด้วยความสามัคคีของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ดำนี้ จึงมีการจัดงานประเพณีคุ้มโฮมพี่น้องไทดำ หรือ ประเพณีคุ้มโฮมพี่น้องไต เพื่อสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของบรรพบุรุษไทดำ เป็นประจำในช่วงต้นเดือนเมษายนของทุกปี ชุมชนชาวไทดำ บ้านนาป่า หนาด สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน อาหาร การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ได้มีการจัดงานประเพณี"คุ้มโฮม พี่น้องไทดำ หรือ คุ้มโฮมพี่น้องไต"เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม สืบสานประเพณีท้องถิ่นและการเชิญชาวไท ดำ หรือไทหงดำในจังหวัดอื่นของประเทศไทยมาร่วมงานด้วย ทั้งนี้ชาวไทดำได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ บ้านนาป่าหนาดเป็นเวลามากกว่า ๑๐๐ ปีมาแล้ว และเพื่อเป็นการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ชาว ไทดำได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารแห่งราชจักรีวงศ์

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละจังหวัดในประเทศไทย ต่างมีศูนย์วัฒนธรรมของตนเอง เพื่อใช้เผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน และนอกจากการใช้ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายจน กลายเป็นวิสาหกิจชุมชน คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าผ่านกิจกรรมการวิจัย เพื่อศึกษาค้นหาและพัฒนาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ใน

^๕ อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔, หน้า ๙๘.

จังหวัดเลย ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทดำ นับเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่ามหาศาล ทุนทางวัฒนธรรมทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเป็นห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเราสามารถเสริมสร้างผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตน หรือใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้าเกิดเป็นสินค้าวัฒนธรรมและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นแก่สินค้าและบริการ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทดำรวมถึงมีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชนสร้างระบบในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาภายในชุมชนโดยชุมชนเอง มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในการนำเสนอปัญหาและความต้องการกับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนา กับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาดูงานนอกจากเป็นการพัฒนาคนภายในชุมชนแล้วยังถือเป็นการศึกษาให้กับภายนอกด้วยอีกทางส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบต่อไป

คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ผู้ใช้จะได้รับจากการวิจัยนี้ นับเป็นประเด็นและขยายผลงานวิจัยที่ต้องการเพิ่มเติม สามารถสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) ด้วยการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย ตามแผนพัฒนาระดับภาคและการพัฒนาโครงการที่จะเกิดผลกระทบ (Impact) เป็นที่ชัดเจนเชิงประจักษ์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด สภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้และพื้นที่และเครือข่ายภาคส่วนประชาชนในชุมชนใกล้เคียงได้ต้นแบบสำหรับถ่ายทอดสู่สาธารณชน โครงการวิจัยนี้ยังตอบโจทย์การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย รวมทั้งการก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และชุมชนเป็นประโยชน์เชิงเศรษฐกิจชุมชน ประโยชน์เชิงนโยบายในระยะยาวที่จะบูรณาการเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลยมีลักษณะการเสริมสร้างอย่างไร

๑.๓.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลยมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาออกไว้เป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ได้แก่ ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. ประชากร ประกอบด้วย

(๑) ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

(๑) ตัวแทนของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น เยาวชน และกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ จำนวน ๔๐ คน

(๒) ตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน ๕ คน

(๓) ตัวแทนของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ชุมชนตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน ๕ คน

รวมประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแผนบูรณาการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” จำนวน ๕๐ คน

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง สินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนไทดำ ทั้งจากเครื่องรางและสิ่งทอ

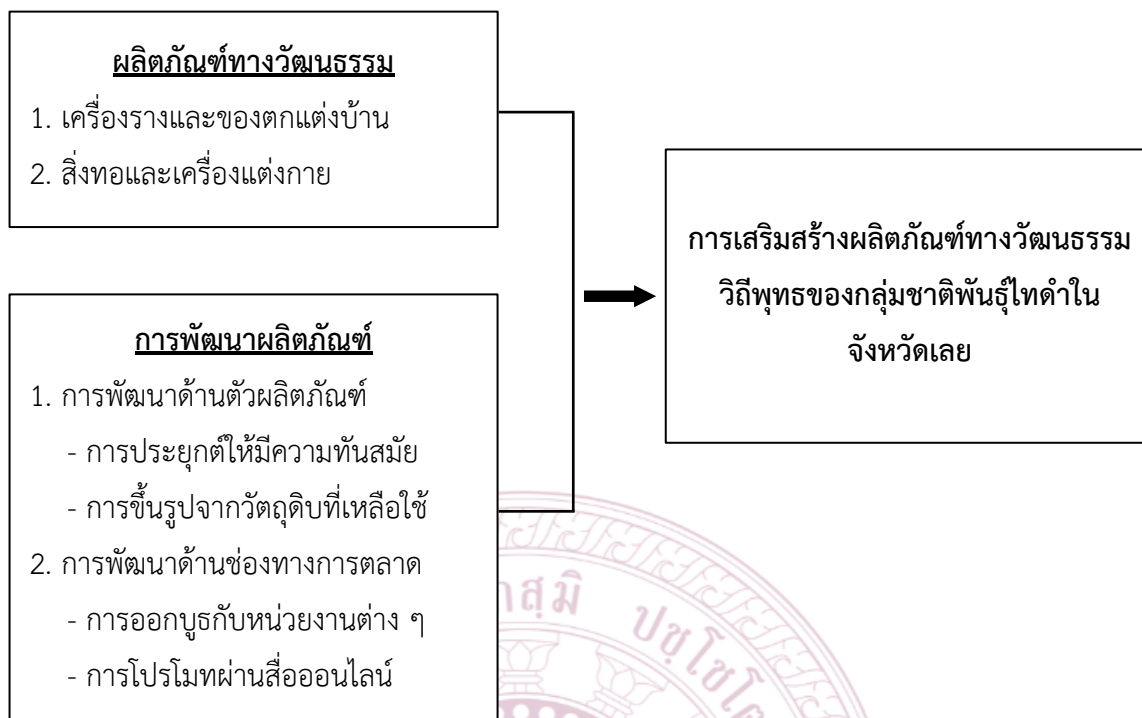
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาต่อยอดสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม โดยยังคงสื่อให้เห็นถึงความเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทดำ ทั้งการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์สินค้าให้มีความทันสมัย รวมถึงการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของหรือตัวผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

วัฒนธรรมวิถีพุทธ หมายถึง วัฒนธรรมทางพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวไทดำ ซึ่งอาจวางอยู่บนพื้นฐานของการตั้งรกรากถิ่นฐานบ้านเรือน การพึ่งพาในแง่วิถีการดำรงชีวิต ความเชื่อในคติเรื่องอำนาจนอกเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมายถึง กลุ่มคนไทดำที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่คณะผู้วิจัยจะได้นำเอามาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” สามารถเขียนออกมาเป็นผังมโนทัศน์ได้ดังนี้

ภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๗.๑ ทำให้เห็นถึงการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย
- ๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ตีความ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลยว่ามีลักษณะอย่างไร โดยมีประเด็นหัวข้อนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชน

๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์

๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์เอาไว้ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ^๖ กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่แบบริเริ่ม การปรับปรุงของธุรกิจให้มีคุณสมบัติดีขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) มีลักษณะดังนี้

๑) มีลักษณะริเริ่มหรือเป็นเอกลักษณ์ (Innovated Product) กล่าวคือ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ โดยสามารถสนองความต้องการเดิม หรือความต้องการใหม่ของผู้ซื้อได้

^๖ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร: สบายดี, ๒๕๔๓), หน้า ๗๒.

๒) ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม แต่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมอย่างเห็นได้ชัด หรือมีการปรับปรุงใหม่ (Modified Product)

๓) ผลิตภัณฑ์เลียนแบบ (Me-too) เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับบริษัท แต่เก่าสำหรับตลาดสินค้านั้น

พิบูล ทีปะปาล^๗ อธิบายว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึงการนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่อตลาดที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเพื่อผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพสูง ราคาต่ำ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ประกอบด้วย การค้นหาและประเมินความคิด การเลือกแนวความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เชื่อว่าจะประสบผลสำเร็จมากที่สุด การกำหนดโปรแกรมการตลาด การนำผลิตภัณฑ์เพื่อทดสอบตลาดรวมทั้งการแนะนำผลิตภัณฑ์

๒.๑.๒ หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีหลักการ^๘ ดังนี้

๑) การทดแทนผลิตภัณฑ์เก่าของกิจการนั้นคือ ผลิตภัณฑ์เดิมที่วางตลาดไปแล้วโดยปกติจะมีอายุขัย เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตามแนวคิดและข้อเท็จจริงในเรื่อง “วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์” (Product Life Cycle) ดังนั้นเมื่อผลิตภัณฑ์ตัวเดิมเสื่อมความนิยมหรือกำลังจะตายไป กิจการก็จำเป็นต้องหาผลิตภัณฑ์ใหม่มาเสริมแทนที่ผลิตภัณฑ์เดิม

๒) ความอยู่รอดและการเจริญเติบโตของกิจการ ทั้งนี้เพราะผลิตภัณฑ์ใหม่มีความสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตของกิจการนั้นๆ กิจการใดก็ตามที่หวังพึ่งเฉพาะแต่ผลิตภัณฑ์เก่า ๆ ที่เคยจำหน่ายอยู่เดิมก็จะต้องเลิกกิจการหรือเลิกการขายผลิตภัณฑ์นั้น

๓) ผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญตัวหนึ่งในการกำหนดความสามารถในการทำกำไรได้ของกิจการนั้น ไม่ว่าจะวัดออกมาในรูปของอัตราผลตอบแทนทางด้านกำไร หรือในรูปของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน

๔) การตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค ในปัจจุบันความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ลักษณะของความต้อการนับวัน

^๗ พิบูล ทีปะปาล, การบริหารการตลาด=Marketing Management, (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๙.

^๘ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สภาวะตลาดปัจจุบันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๘๓.

แต่จะมีมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงเพิ่มความสับสนยิ่งขึ้นตลอดเวลา ผู้บริโภคจึงต้องการที่จะมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เข้าในตลาด เพื่อเปิดโอกาสให้มีโอกาสได้ทำการเลือกสรรได้มากขึ้น

๕) ผลิตภัณฑ์ที่วางตลาดโดยทั่ว ๆ ไปมักจะมีอายุสั้นมาก ประกอบกับการหาแนวคิดสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งขึ้น โดยการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องทุ่มเงินเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการตัดสินใจทางด้านผลิตภัณฑ์ใหม่จึงมีความสำคัญยิ่งขึ้น

๖) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการหรือเทคโนโลยีเป็นตัวเร่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เดิมตายเร็วขึ้นหากกิจการไม่อาจมองเห็นปัญหาได้ทันการณ์ และเตรียมรับมือด้วยผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์อย่างถ่องแท้แล้ว โอกาสที่จะอยู่รอดและเจริญเติบโตตามที่ต้องการก็จะเป็นไปได้ยาก

๒.๑.๓ ประเภทของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

เมื่อผลิตภัณฑ์ถูกนำออกสู่ตลาด แสดงถึงการเริ่มต้นของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาที่ผ่านไปจะมียอดขายเพิ่มขึ้นมากบ้าง น้อยบ้าง เป็นการแสดงถึงการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์นั้น หากผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับจากตลาดเป็นอย่างดียอดขายจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้ซื้อไม่ต้องการผลิตภัณฑ์นั้น ยอดขายจะตกต่ำลง ในที่สุดผลิตภัณฑ์นั้นก็จะหายไปจากตลาด แต่จะมีผลิตภัณฑ์ใหม่เข้ามาสู่ตลาดแทนผลิตภัณฑ์เก่าที่ล้าสมัยซึ่งผู้ต้องการซื้ออีกต่อไป ผลิตภัณฑ์ใหม่ส่วนหนึ่งอาจได้รับการต้อนรับจากตลาด แต่ผลิตภัณฑ์อีกหลายชนิดไม่สามารถเข้าสู่ตลาดจนลูกค้ายอมรับได้ ดังนั้นระยะเวลาที่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะอยู่ในตลาดจึงไม่เท่ากัน เป็นการแสดงให้เห็นวงจรชีวิตที่สั้นหรือยาวของผลิตภัณฑ์ซึ่งคล้ายกับวงจรชีวิตของคนเรา และจะเกิดวงจรชีวิตใหม่ เข้ามาแทนที่วงจรเดิมอย่างนี้ตลอดไปเรื่อย ๆ วงจรใหม่ที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากผลิตภัณฑ์ใหม่มีเทคโนโลยีสูงกว่า มีประสิทธิภาพดีกว่า หรือตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป^๙ โดยสามารถแบ่งประเภทของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ

๑. ขั้วแนะนำผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เริ่มนำออกสู่ตลาดในครั้งแรกยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ดังนั้นผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องเสนอ รายละเอียดของสินค้า โดยอาศัยในการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคให้ทราบว่าสินค้าใหม่ออกสู่ตลาด ภาระค่าใช้จ่ายในการขายของขั้นแนะนำจะสูงผู้ผลิตที่เป็นผู้บุกเบิกตลาด (Pioneer) อีกทั้งอยู่ในภาวะที่มีการเสี่ยงภัยสูงมาก หากการตื่นตัวยอมรับผลิตภัณฑ์ใหม่มีน้อย ความต้องการสินค้าไม่แน่นอน ผู้บุกเบิกตลาดใหม่ต้องประสบกับการลงทุนสูงในการผลิต ค่าใช้จ่ายในการขาย ขณะที่รายได้อาจยังไม่มี

^๙ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ๒๕๔๕), หน้า ๕๓.

หรือมีน้อยมาก ฉะนั้นกิจการที่นำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ขั้นแนะนำ ในช่วงแรกจะประสบภาวะการขาดทุน ดังนั้น การจัดกลยุทธ์การตลาดในขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์จะเน้นเรื่องการส่งเสริมการตลาดและการสื่อสารให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย การส่งเสริมการตลาดจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ผ่านสื่อโฆษณา ประเภทต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ รวมทั้งการใช้พนักงานขายในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และ เกิดการยอมรับในผลิตภัณฑ์ใหม่ เนื่องจากผู้ซื้อส่วนใหญ่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่ตนเองคุ้นเคย รู้จักสินค้าดีอยู่แล้ว ดังนั้นจะต้องใช้สื่อการส่งเสริมการขาย เช่น การแจกตัวอย่างหรือการสาธิตช่วยให้ผู้ซื้อได้มีโอกาสทดลองใช้ผลิตภัณฑ์จึงจะเกิดการยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ติดตามมาได้^{๑๐}

๒. ขั้นตลาดเจริญเติบโต

การยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ จะส่งผลให้ยอดขายเพิ่มสูงขึ้นและเพิ่มในอัตราที่เร็ว ดังนั้นในช่วงต้นของขั้นเติบโต ผู้บุกเบิกตลาดจะได้รับผลประโยชน์จากกำไรที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่มีคู่แข่งในตลาด ถือเป็นรางวัลที่ผู้บุกเบิกจะได้รับ แต่มักจะมีโอกาสได้ไม่นานเพราะ คู่แข่งขันทั้งหลายจะเริ่มได้กลิ่นกำไรและทยอยกันเข้ามาขอส่วนแบ่งตลาด จากหนึ่งเป็นสองและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ช่วงเวลาที่คู่แข่งเข้ามาสู่ตลาดจะเร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับอัตราการเจริญเติบโตของความต้องการในผลิตภัณฑ์นั้น ส่วนอัตรากำไรมากหรือน้อยจะเป็นสิ่งจูงใจให้คู่แข่งเข้ามามากหรือน้อยรายเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การแข่งขันในขั้นตลาดเจริญเติบโตจะยังเป็นลักษณะการแข่งขันน้อยราย อาจเพียง ๒-๓ ราย เมื่อเริ่มมีคู่แข่งเกิดขึ้น ผู้บุกเบิกจะต้องเปลี่ยนวิธีการในการส่งเสริมการตลาดโดย ไม่จำเป็นที่จะใช้ตัวอย่างหรือสาธิตอีกต่อไป แต่ต้องหันไปเน้นการสร้างความชอบตราสินค้าให้มากขึ้น (Brand preferences) การโฆษณาจะหันไปเน้นให้ลูกค้าเจาะจงเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของเรา แทนที่จะซื้อของคู่แข่ง การที่ยอดขายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการของผู้ซื้อแสดงอย่างชัดเจนว่า เป็นแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทำให้มีการกระจายสินค้า การจัดจำหน่ายให้กว้างขวางมากขึ้น การสินค้าไปให้กับสมาชิกต่างๆ ในช่องทางการจำหน่าย ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่แสดงแนวโน้มของตลาดที่ดีโดยเฉพาะในกรณีสินค้าอุปโภค

๓. ขั้นตลาดอิ่มตัว

วงจรขั้นอิ่มตัวเกิดจากผู้ซื้อส่วนใหญ่ได้ซื้อผลิตภัณฑ์มาบริโภคกันทั่วหน้า ประกอบกับมีคู่แข่งมาเสนอขายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นส่วนส่งเสริมให้ลูกค้าต่าง ๆ มีโอกาสซื้อผลิตภัณฑ์เร็วขึ้น คู่แข่งขันที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดจากแรงจูงใจด้านกำไรที่ดี จะทำให้ส่วนแบ่งของตลาดที่ผู้ผลิตแต่ละรายได้รับลดน้อยลง ประกอบกับผู้ซื้อเริ่มให้ความสนใจน้อยลงยอดขายจะไม่เพิ่มขึ้นมากเหมือนขั้นตลาดเจริญเติบโต และในที่สุดอัตราการเพิ่มจะหยุด

^{๑๐} กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล, การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม : แนวคิดและวิธีการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

นิ่ง หากไม่มีการแก้ไข ความต้องการ ในตลาดสินค้านี้จะตกต่ำลง อาจเพราะลูกค้ามีสินค้าแล้ว ลูกค้าเบื่อหน่ายแล้ว หรือต้องการแสวงหาสินค้าใหม่หรืออาจเพราะผู้ผลิตได้แนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ การที่มีคู่แข่งเข้ามาในตลาดมากทำให้ผู้ผลิตทุกรายต้องพยายามแย่งส่วนแบ่งตลาดให้มากที่สุด จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้แปลกใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับตัวผลิตภัณฑ์ (Product differentiation) ^{๑๑}

๔. ขั้วยอดขายตกต่ำ

เมื่อผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นถึงจุดอิ่มตัว หากไม่ได้รับการแก้ไข ผลิตภัณฑ์นั้นจะเริ่มมียอดขายลดลงเรื่อย ๆ อาจเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ใหม่กว่ามาแทนที่ในตลาด ลูกค้าจึงหันไปซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่แทน การที่ยอดขายลดลง จะทำให้ส่วนแบ่งตลาดของผู้จำหน่ายแต่ละรายลดลงไปด้วย ดังนั้น การขาดทุนจะเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ผู้ผลิตที่มีฐานะการเงินมั่นคง มีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าอาจจะอยู่ในตลาดเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ต่อไป แต่ผู้ผลิตรายเล็ก ๆ ที่มีทุนน้อยจะค่อย ๆ ถอนตัวออกจากตลาดเพราะไม่สามารถรับการขาดทุนได้

๒.๑.๔ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์มี ๘ ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ ศิริวรรณ เสรีรัตน์^{๑๒}

ขั้นที่ ๑ การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Idea Generation) เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นการค้นหาความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งเป็นความคิดที่มองเห็นช่องทางที่จะขายผลิตภัณฑ์นั้น ในขั้นนี้จึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้นหาแหล่งความคิดและวิธีการในการค้นหาความคิด

ขั้นที่ ๒ การกลั่นกรองและการประเมินความคิด (Screening and Evaluation of Idea) เป็นการพิจารณาถ่วงน้ำหนักความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นจากขั้นหนึ่งว่า ความคิดใดที่จะนำมาวิเคราะห์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ ๓ การพัฒนาแนวความคิดและการทดสอบแนวความคิด (Concept Development and Testing) เป็นงานที่จะต้องกระทำหลังจากผ่านกระบวนการกลั่นกรองความคิดจากขั้นที่ ๒ แล้วในขั้นที่ ๓ นี้เป็นการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตได้สร้างขึ้นและการสร้างความคิดที่มีต่อผลิตภัณฑ์ให้เกิดกับผู้บริโภค รวมทั้งภาพลักษณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภค

^{๑๑} ศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์, *วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๓.

^{๑๒} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, *หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์*, (กรุงเทพมหานคร: สบายดี, ๒๕๔๓), หน้า ๗๒.

มองผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคมองผลิตภัณฑ์จริง ๆ ส่วนการทดสอบความคิด (Concept Testing) หมายถึง การนำความคิดไปทดสอบกับกลุ่มผู้บริโภคเพื่อความรู้สึคนึกคิดและการยอมรับความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ถ้าความคิดนั้นมีความเป็นไปได้ก็จะนำไปสู่ขั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ ๔ การพัฒนากลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategy Development) เป็นการพัฒนาเครื่องมือการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ (๑) ขนาดโครงสร้างและพฤติกรรมของตลาดเป้าหมาย (Target Market's Size, Structure and Behavior) (๒) การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy) (๓) ยอดขายและกำไรตามเป้าหมายในระยะยาว (Long-run Sales and Profit Goods) และกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Mix Strategies)

ขั้นที่ ๕ การวิเคราะห์ทางธุรกิจ (Business Analysis) เป็นการพิจารณาว่าความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่คัดเลือกไว้จะมีความเป็นไปได้เพียงใดในทางธุรกิจ งานในขั้นนี้ประกอบด้วย (๑) กำหนดลักษณะผลิตภัณฑ์ (๒) คำนวณความต้องการซื้อของตลาด (๓) คำนวณต้นทุนและกำไร (๔) กำหนดภาระความรับผิดชอบเพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ ๖ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เป็นการเปลี่ยนความคิดที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปเป็นร่าง (Physical Product) ขึ้นมาประกอบด้วย การพัฒนาด้านรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (Product Prototype) และการพัฒนาหน้าที่การทำงานของผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ ๗ การทดสอบตลาด (Market Testing) เป็นการนำผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาแล้วไปทดสอบการยอมรับของลูกค้าเป้าหมายในอาณาเขตที่จำกัด โดยมีการใช้โปรแกรมการตลาดที่กำหนดให้ในขั้นนี้จะทำให้ทราบข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงต่าง ๆ

ขั้นที่ ๘ การดำเนินธุรกิจ (Commercialization) เป็นการนำผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดจริงตามแผนการตลาดที่กำหนดไว้

๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายวัฒนธรรม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ามีความหมายของวัฒนธรรมเอาไว้ ดังนี้

ประเวศ วะสี^{๑๓} เสนอว่าวัฒนธรรมชุมชนเป็นทรัพยากรอันมีค่าของสังคมโดยให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มและองค์กรย่อย ๆ เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิก ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและชุมชนควรเป็นแบบเท่าเทียมควรลดบทบาทหน้าที่ของรัฐและปรับปรุง

^{๑๓} ประเวศ วะสี, ภูมิปัญญาไทยและศักยภาพของชุมชนปัญหาด้านวิกฤตสู่ทางรอด, (กรุงเทพมหานคร: หมู่บ้าน, ๒๕๓๐), หน้า ๓๔-๓๖.

วัฒนธรรมพื้นบ้านโดยการเพิ่มบทบาทของศาสนาและนำวัฒนธรรมสากลเข้ามาผสมด้วยเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านจิตใจชีวิตชุมชนและความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

โกวิท พวงงาม^{๑๔} ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมชุมชนมีลักษณะที่ไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัวเพราะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยกาลเวลาอีกทั้งบริบทชุมชนของแต่ละชุมชนก็จะแตกต่างกันคงจะเป็นการยากและไม่เป็นธรรมหากว่าจะนิยามคำว่าวัฒนธรรมชุมชนให้แน่นอนตายตัวด้วยเหตุที่ว่าวัฒนธรรมชุมชนนั้นควรจะต้องสะท้อนรูปแบบวิถีชีวิตและลักษณะความสัมพันธ์ของแต่ละชุมชนออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อให้เข้าใจต่อความเข้าใจหากจะทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมชุมชนก็ต้องทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตการดำรงอยู่และการเปลี่ยนผ่านของชุมชนด้วยก็จะทำให้สามารถนิยามคำว่าวัฒนธรรมชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

บำรุง บุญปัญญา^{๑๕} ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมชาวบ้านมีความเป็นอิสระจากวัฒนธรรมของคนชั้นกลางของคนชั้นสูงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติอยู่กับการใช้แรงงานและชุมชนเครือญาติชุมชนหมู่บ้านเป็นรูปแบบของสังคมที่มีอายุยืนนานเป็นเวลาหลาย ๆ ร้อยปีลักษณะเช่นนี้คือลักษณะที่เรียกว่ามันเป็นสังคมในตัวของมันเองก็แสดงว่าต้องเป็นสังคมที่มีเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมที่เป็นอิสระของชุมชนหมู่บ้านจึงมีระบบความเชื่อและวิถีการพัฒนาที่เป็นอิสระของตัวเองอยู่แล้วแต่แนวพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ยึดถืออยู่นั้นเป็นแนวความคิดที่มาจากภายนอกประเทศซึ่งประสานเข้ากับอำนาจรัฐในประเทศเป็นแนวพัฒนาแบบทุนนิยมซึ่งทำลายเศรษฐกิจชุมชน

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์^{๑๖} กล่าวว่าวัฒนธรรมของชุมชนชนบทก่อตัวขึ้นจากการต่อสู้เพื่อให้ทุกคนมีอยู่มีกินและจากการที่ต้องอยู่ร่วมสัมพันธ์กันเป็นสังคมชุมชนการต่อสู้เพื่อการมีอยู่มีกินก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการผลิตโดยเฉพาะการผลิตแบบกสิกรรมซึ่งได้ก่อให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่นการปั้นคันนา (ยกคันนา) เพื่อกักเก็บน้ำสำหรับการปลูกข้าวซึ่งเป็นเทคโนโลยีพื้นบ้านของชาวบ้านในที่ราบลุ่มการทำเครื่องมือล่าสัตว์ในป่าและเครื่องมือจับสัตว์น้ำต่าง ๆ การต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตรอดนี้ต้องอยู่กับธรรมชาติและพึ่งพาธรรมชาติจึงเกิดการจัดระบบความสัมพันธ์กับธรรมชาติประกอบกับความต้องการคำอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวความเป็นมาและเป็นไปของจักรวาลโลกและชีวิตพัฒนาขึ้นเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อเกิดระบบคุณค่าและเกิดการรับศาสนาเข้ามาในชุมชนพร้อมกับพิธีกรรมต่าง ๆ การที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนจำเป็นต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ที่จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติก่อให้เกิดวัฒนธรรมการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันเกิดเป็น

^{๑๔} โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชน. (กรุงเทพมหานคร: เอ็กโปเนต, ๒๕๕๓, หน้า ๔๐๔.

^{๑๕} บำรุง บุญปัญญา, ๓ ทศวรรษ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. (สุรินทร์: โครงการหนังสือดอกตัวป่า, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

^{๑๖} สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์, รากฐานแห่งชีวิต: วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: หมู่บ้าน, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒-๑๔.

จารีตประเพณีระบบกฎเกณฑ์และพิธีการต่าง ๆ เป็นแนวทางให้สมาชิกของชุมชนทั้งรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้ยึดถือปฏิบัติวัฒนธรรมทางการผลิตมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นอยู่กับวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันการเพาะปลูกพืชผลการเกษตรมีปัจจัยเกี่ยวกับดินน้ำและแรงงานเข้ามาเกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีการจัดการเรื่องที่ดินทำกินให้เหมาะสมไม่ให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันจึงต้องมีผู้นำชุมชนขึ้นมาจัดการเช่นที่ทางอีสานมีกวนบ้าน (หรือกวนบ้าน) ทางเหนือมีพ่อหลวงทางใต้มีนายบ้านซึ่งต่อมาปรับเปลี่ยนเป็น "ผู้ใหญ่บ้าน" ตามระเบียบการปกครองใหม่ (พ.ศ.๒๔๕๗) เหมือนกันหมดทั้งประเทศ จำเป็นต้องมีการจัดระบบการแบ่งส่นปันส่วนน้ำให้ทุกคนรอบครัวสามารถเพาะปลูกได้ทันตามฤดูกาลดังตัวอย่างการจัดระบบเหมืองฝายทางภาคเหนือที่มีแม่เหมืองแม่ฝายเป็นผู้จัดการและจำเป็นต้องจัดระบบแรงงานในครอบครัวและชุมชนในการปลูกปักดำและเก็บเกี่ยวเพราะงานบางอย่างเช่นการทำฝายทำทอนบัก้นน้ำการปักดำและเก็บเกี่ยวต้องแข่งขันกับฤดูกาลที่แรงงานคนเดียวหรือครอบครัวเดียวไม่อาจทำได้ทันเกิดเป็นประเพณีการทำงานรวมหมู่ที่เรียกกันว่าการลงแขกในภาคกลางการขอแรงในภาคใต้และการเอามือในภาคเหนือ ซึ่งระบบกฎเกณฑ์และประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดและอยู่ร่วมกันได้นี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มีการสืบทอดและพัฒนาขึ้นมาตามลำดับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีทั้งส่วนที่ตายไปเพราะไม่มีใครยึดถือปฏิบัติอีกมีทั้ง

๑. ระบบการผลิตหรือระบบการทำมาหากิน

๒. ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันอันประกอบด้วยครอบครัวเครือญาติชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

๓. ระบบทางความเชื่ออันประกอบด้วยศาสนาคุณค่าและพิธีกรรม

นิยพรรณ วรณศิริ^{๑๗} กล่าวว่า วัฒนธรรมคือพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับการจัดสรรขึ้นด้วยความตั้งใจ ความหมายของวัฒนธรรมมี ๒ ความหมายคือความหมายในเชิงมนุษยศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึง ความดีงามไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของคน สัตว์ สิ่งของจะต้องแสดงออกถึงความดีงามจึงจะเป็นวัฒนธรรม และความหมายในเชิงสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็น ๒ ความหมายคือการให้ ความหมายในเชิงสังคมวิทยา (Sociology) นักสังคมวิทยาให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการอบรม ปลูกฝังสั่งสอนเรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตที่เป็นรูปแบบเดียวกันแล้วเก็บไว้เป็นมรดกส่งต่อให้สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมต่อไป และการให้ความหมายในเชิงมานุษยวิทยา (anthropology) ว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการ พื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่การตอบสนองความจำเป็นที่มนุษย์จะยืนหยัดในการอยู่รอดเป็นคนได้ใน สังคม

^{๑๗} นิยพรรณ วรณศิริ, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ธนาพรส, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

เช่น การหาอาหารและการกินอาหารเพื่อให้ร่างกายคงอยู่และเจริญเติบโตตามวัย การจัดกลุ่ม อยู่ร่วมกันของมนุษย์ การเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ การสื่อสารความคิดต่อกัน การมีจิตใจที่ดีที่มั่นคงไม่หวั่นไหวหวาดกลัวภัยอันตราย และการขบถทางเพศที่จะไม่เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น

๒.๒.๒ ลักษณะพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม

ลักษณะพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรมบางประการ^{๑๘} คือ

- ๑) เป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (pattern of learned behavior)
- ๒) เป็นสิ่งที่มีอยู่ร่วมกัน (shared by members of society)
- ๓) เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (transmitted among the members of society)
- ๔) สร้างความพอใจให้กับมนุษย์ได้ (culture is gratifying)
- ๕) เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ (Culture is adaptive)
- ๖) เป็นผลรวมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (culture is integrative)
- ๗) เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติตามร่วมกัน (ideal form of behavior)
- ๘) เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์ (superorganic)

๒.๒.๓ บทบาทวัฒนธรรมกับการพัฒนา

ในปัจจุบันวัฒนธรรมมีบทบาทหรือเป็นรากฐานที่สำคัญในกระแสนการพัฒนาทั้งระดับโลกนานาชาติและประเทศต่าง ๆ

๑) วัฒนธรรมกระแสหลัก (Conventional Culture) หมายถึงวัฒนธรรมและแบบแผนแนวปฏิบัติของกลุ่มชนชั้นนำเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครองเช่นดังตัวอย่างการกำหนดประเภท/สาขาของวัฒนธรรมกระแสหลักระดับโลกและนานาชาติ

๑.๑) อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. ๒๐๐๓ ได้จำแนกมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ออกเป็น ๕ สาขา^{๑๙} คือ

(๑) ประเพณีและการแสดงออกทางมุขปาฐะรวมถึงภาษาในฐานะพาหะของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

^{๑๘} อ่างแล้ว, นิยพรรณ วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, หน้า ๑๖-๑๘.

^{๑๙} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.

๒๕๕๙ และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. ๒๐๐๓, (กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๕๙), หน้า ๘๙.

- (๒) ศิลปะการแสดง
- (๓) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาลต่าง ๆ
- (๔) ความรู้วิถีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- (๕) ฝีมือช่างตามแนวประเพณีนิยม

๑.๒) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้อธิบายอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หมายถึงอุตสาหกรรมที่เป็นการประสานกันระหว่างการสร้างสรรค์การผลิตและการค้าหากำไรจากเนื้อหาและสื่อ (Content) ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมีลักษณะเป็นนามธรรมและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเนื้อหาและสื่อเหล่านี้โดยทั่วไปจะถูกคุ้มครองโดยกฎหมายลิขสิทธิ์และเนื้อหานั้นสามารถอยู่ในรูปแบบของสินค้าหรือบริการ

ทั้งนี้ UNESCO ได้แบ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์โดยพัฒนาจากกรอบความคิดหลักสำหรับสถิติทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมออกเป็น ๓ กลุ่มหลัก ๑๑ กลุ่มย่อย^{๒๐} ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มวัฒนธรรมแกนหลัก (Core Cultural Domains) ประกอบด้วย (Natural Heritage) and Design) ประกอบด้วย

- (๑) มรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ (Cultural and Natural)
- (๒) การแสดง (Performance and Celebration)
- (๓) หัตถศิลป์งานฝีมือและการออกแบบ (Visual arts, Crafts)
- (๔) หนังสือและสิ่งพิมพ์ (Books and Press)
- (๕) สื่อทัศน์และสื่อดิจิทัล (Audio Visual and Digital Media)

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (Related Domains)

- (๖) การท่องเที่ยวและกีฬา (Tourism and Sport)

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มเผยแพร่วัฒนธรรม (Expanded Domains)

- (๗) เครื่องดนตรี (Musical Instruments)
- (๘) ซอฟต์แวร์ (Software)
- (๙) วิทยุและโทรทัศน์ (Radio and Television)

^{๒๐} บันเทิง เพียร์ค่า, การศึกษาข้อมูลการแบ่งสาขาระบบและแนวทางการยกย่องเชิดชูเกียรติ

ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรมและบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม : วัฒนธรรม อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และ Living Human Treasures ของ UNESCO และต่างประเทศ. เอกสารประกอบการประชุม คณะทำงานจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (เอกสารอัดสำเนา). ๒๕๕๘, หน้า ๑๓-๑๔.

(๑๐) งานโฆษณา (Advertising)

(๑๑) งานสถาปัตยกรรม (Architecture)

๒) วัฒนธรรมรองหรือวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Sub-Culture/Folkways) หมายถึง วัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านของวัฒนธรรมกระแสหลักดังตัวอย่างการกำหนดสาขาของ วัฒนธรรมไทยในบริบทกระแสวัฒนธรรมโลกและนานาชาติ เช่น

๒.๑) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔ ได้กำหนดสาขามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้ ๗ ลักษณะดังนี้

(๑) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา

(๒) ศิลปะการแสดง

(๓) แนวปฏิบัติทางสังคมพิธีกรรมประเพณีและเทศกาล

(๔) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

(๕) งานช่างฝีมือดั้งเดิม

(๖) การเล่นพื้นบ้านกีฬาพื้นบ้านและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

(๗) ลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒.๒) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช./ NESDB) ได้ใช้รูปแบบการจำแนกประเภทของ UNCTAD และผสมผสานร่วมกับรูปแบบการจำแนก ประเภทของ UNESCO โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มหลัก ๑๕ กลุ่มย่อย^{๒๑} ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Cultural Heritage) ประกอบด้วย

(๑) งานฝีมือและหัตถกรรม (Crafts)

(๒) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural and Heritage Tourism)

(๓) การแพทย์แผนไทย (Thai Traditional Medicine)

(๔) อาหารไทย (Thai Food)

กลุ่มที่ ๒ ศิลปะ (Arts) ประกอบด้วย

(๕) ศิลปะการแสดง (Performing Arts)

(๖) หัตถศิลป์ (Visual Arts)

กลุ่มที่ ๓ สื่อ (Media) ประกอบด้วย

^{๒๑} อ่างแล้ว, บันเทิง เพียรคำ, การศึกษาข้อมูลการแบ่งสาขาระบบและแนวทางการยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรมและบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม : วัฒนธรรม อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และ Living Human Treasures ของ UNESCO และต่างประเทศ, หน้า ๑๔-๑๕.

(๗) การพิมพ์และสิ่งพิมพ์ (Publishing)

(๘) การกระจายเสียง (Broadcasting)

(๙) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film & Video)

(๑๐) ดนตรี (Music)

กลุ่มที่ ๔ งานสร้างสรรค์ตามลักษณะงาน (Functional Creation)

(๑๑) งานออกแบบ (Design)

(๑๒) แฟชั่น (Fashion)

(๑๓) งานโฆษณา (Advertising)

(๑๔) สถาปัตยกรรม (Architecture)

(๑๕) ซอฟต์แวร์ (Software)

๒.๓ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์

อี.อดัมสัน ฮีเบล^{๒๒} กล่าวว่า “โลกใบนี้มีต้นตอที่มาที่เกิดกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย แต่ละกลุ่มมีพัฒนาการที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองทั้งกายภาพและวัฒนธรรม เมื่อมีการพบปะ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจึงมีการศึกษาบันทึกเรื่องราวกันไว้ ดังหลักฐานบันทึกของนักบวช นักปราชญ์และนักบวชชาวจีนที่เดินทางไปศึกษาพระธรรมและทำการค้าขายกับประเทศอื่น รวมทั้งหลักฐานที่ปรากฏในบันทึกของปโตเลมี และบาทหลวงในศาสนาคริสต์ที่เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นอกประเทศแล้วได้บันทึกเป็นหลักฐานไว้สืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน”

นอกจากนี้ ในพื้นที่ประเทศไทยมีการบันทึกเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยมาแต่โบราณหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงยังแสดงให้เห็นถึงกลุ่มคนในสมัยนั้นว่ามีอยู่หลายกลุ่มชาติพันธุ์ ดังความในจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๔ ว่า “...ลกพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นขุนในเมืองศรีสัชชนาลัย สุโขทัย ทั้ง มากาว ลาว แลไทย เมืองไต้หล้าฟ้า...ไทยขาวอุ ขาวของ...มาออก”^{๒๓} โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเป็นศูนย์กลางอำนาจในการปกครอง ครั้นถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ยิ่งพบหลักฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเพิ่มขึ้นเป็นต้นว่า ชาวจีน ชาวโปรตุเกส ชาวฮอลันดา ชาวญี่ปุ่น ชาวเปอร์เซีย (ดังปรากฏเป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน) ชาวกะเหรี่ยง (เรื่องราวของพะวอ ทหารรักษาด่านสมัยชายแดนพม่า สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช) เป็นต้น เมื่อมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์

^{๒๒} E. Adamson Hoebel, *Anthropology: The Study of Man*, Third edition, (New York: McGraw-Hill Book Company, 1949), P. 97.

^{๒๓} คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, *ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑), หน้า ๒๕.

ได้เข้ามาเป็นพลเมืองไทยชัดเจนมากขึ้นเพราะออกศึกสงครามกับประเทศอื่นหรือเมืองอื่นคราใด จะกวาดต้อนผู้คนจากเมืองนั้นเข้ามาอยู่ในประเทศ เช่น ชาวไทยยวนสระบุรี ราชบุรี ชาวไทยทรงดำ นครปฐม ชาวไทยมาเลย์ บางบัวทอง และบ้านคร้ว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เข้ามา เนื่องจากเหตุการณ์สงครามทั้งสิ้น ทำให้ภาพความเป็นชาติไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หลาก หลาย สืบมาถึงปัจจุบัน ดังเรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือลัทธิธรรมนิยมต่างๆ ที่กรมศิลปากรจัดพิมพ์ เผยแพร่^{๒๔} มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ปรากฏ เช่น พม่า แม้ว โอนี่ ล่อล่อ ซอนป่า เย้า ผู้ไท ข่า มอญ เป็นต้น โดยกรมพระดำรงราชานุภาพได้บันทึกอธิบายเรื่องราวรายละเอียดไว้อีกชั้นหนึ่งทำให้สังคมไทยได้ศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ อ้างอิง โดยเรื่องราวข้อมูลเหล่านั้นได้เป็นแรงผลักดันให้คนในสังคมอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวของผู้คนร่วมชาติมากขึ้น จนกระทั่งประมาณ ปี พ.ศ.๒๔๙๓ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้รวบรวมเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย พิมพ์เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๕ ชื่อหนังสือว่า “๓๐ ชาติในจังหวัดเชียงราย” ซึ่งเป็นการเปิดเผยข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่บนดอยในป่า ที่สมัยนั้นคนส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึงสังคมไทยและนักปกครองบ้านเมืองยังไม่สนใจมากนัก นับจากนั้น เป็นต้นมา การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยจึงได้ขยายวง มีผู้สนใจกว้างมากขึ้น เริ่มจากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง ที่เรียกว่า ชาวเขา ชาวดอยเรื่อย มาจนกระทั่ง แม่คลุมลงมาถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่ราบ และครอบคลุมทั่วประเทศ จนพบว่า ชาติไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มากกว่า ๖๐ กลุ่ม^{๒๕}

อานันท์ กาญจนพันธุ์^{๒๖} กล่าวไว้ว่า ในวงการวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะสาขามานุษยวิทยา ได้เสนอให้เรียกกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์(Ethnic Groups) ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๗๐ เพื่อหลีกเลี่ยงการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรมและช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่มีความหมายเกี่ยวกับกระบวนการแสดงตัวตนทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนที่สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน ทำให้นักวิชาการสนใจศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น ดังที่ อมรา พงศาพิชญ์^{๒๗} ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ในประเทศไทย เริ่มได้รับความสนใจเมื่อไม่นานมานี้แต่ในต่างประเทศเรื่องนี้

^{๒๔} กรมศิลปากร, การปฏิบัติงานของกรมศิลปากรทางด้านโบราณคดี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๕), หน้า ๘๔.

^{๒๕} สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔.

^{๒๖} อานันท์ กาญจนพันธุ์, ทะลุกรอบคิดของทฤษฎี, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๒๗} อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรมศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๔.

ได้รับความสนใจมานานแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องชาติพันธุ์มักจะเป็นนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา และนักรัฐศาสตร์ โดยทั่วไปนักมานุษยวิทยาให้ความสนใจในเรื่องรูปแบบและโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มคนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่างกันอย่างออกไป และเน้นที่ความพยายามเข้าใจคนแต่ละกลุ่มจากทุกแง่มุม

ส่วนในต่างประเทศนักมานุษยวิทยาให้ความสำคัญต่อการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เพื่อความรู้ในเรื่องมนุษยชาติมาก่อน และเลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในประเทศใดประเทศหนึ่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไว้มากมาย ทำให้มีนิยาม หลักการแนวคิด ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไว้หลากหลาย เช่น อี.อดัมสัน ฮีเบล^{๒๘} ได้กล่าวไว้ว่า “เชื้อชาติ” (หรือเผ่าพันธุ์) คือ ประชากรมนุษย์ที่มีความเกี่ยวพันกันโดยกำเนิด จนเผยให้เห็นถึงองค์ประกอบทางพันธุกรรมที่มีความโดดเด่นเฉพาะกลุ่ม โดยปรากฏเป็นคุณลักษณะทางกายภาพที่ผสมผสานกันอย่างโดดเด่นเฉพาะกลุ่มนั้น ๆ” และเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ๑) population ๒) inbreeding ๓) genetic composition and ๔) physical traits ว่ากลุ่มใดมีคุณลักษณะเหล่านี้โดดเด่นในอัตลักษณ์ (identity) ที่บ่งบอกความแตกต่างจากกลุ่มอื่นชัดเจน มีประวัติความเป็นมายาวนานเพียงพอที่จะกำหนดความเป็นตัวตนได้อย่างเด่นชัด จึงจะจัดว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ตามนิยามความหมายนี้

การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ตามนิยามดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้เป็นหลักการในการศึกษาแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ทางมานุษยวิทยาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากนิยามที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ล้วนแต่อยู่ในกรอบนิยามดังกล่าวข้างต้น เช่น อมรา พงศาพิชญ์^{๒๙} ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์หมายถึง กลุ่มคนที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูด และวิถีชีวิตเหมือนกัน อาจอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือแยกกันอยู่ แต่เป็นกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกในความเป็นสมาชิกเผ่าพันธุ์เดียวกันภาษาพูดอาจแตกต่างกันบ้างที่สำเนียง และความหมายของคำบางคำอาจผิดกัน แต่โดยทั่วไปสื่อความหมายกันได้ และถือว่าเป็นภาษาเดียวกัน เช่น ภาษาไทยกลาง ไทยภาคเหนือ ไทยอีสาน และไทยปักษ์ใต้ สอดคล้องกับที่ บุญยงค์ เกศเทศ^{๓๐} กล่าวว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพชนร่วมกัน มีขนบธรรมเนียม ภาษา ตลอดจนความรู้สึกในความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันอย่างชัดเจน กลุ่มชาติพันธุ์อาจจำแนกได้หลากหลาย เช่น คนไทย คนจีน คนอินเดีย คนลาว คนเขมร คนกะเหรี่ยง เป็นต้น ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ใดสืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือดและวัฒนธรรมเดียวกัน มีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด ทางวัฒนธรรมอยู่ด้วย มี

^{๒๘} Ibid., E. Adamson Hoebel, *Anthropology: The Study of Man*, P. 208.

^{๒๙} อ้างแล้ว, อมรา พงศาพิชญ์, *วัฒนธรรมศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*, หน้า ๑๕๔.

^{๓๐} บุญยงค์ เกศเทศ, *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์*, (อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์การพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๖๒-๖๓.

ความรู้สึกผูกพันที่ช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของบุคคลและชาติพันธุ์ โดยที่ อมรา พงศาพิชญ์^{๓๑} ได้กล่าวถึงลักษณะเด่น ดึงมาร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน (หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม) ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมกันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ ขณะเดียวกันสามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดเป็นความอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ซึ่ง อมรา พงศาพิชญ์^{๓๒} ได้อ้างถึงความคิดเรื่องชาติพันธุ์ของชาลส์ เอฟ คายส์ (C.F. Keyes) ว่ากลุ่มชาติพันธุ์อาจจะพิจารณาแยกได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ แบบที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน และแบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ดังนี้

๑. แบบที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่พึ่งพากันในอดีต เนื่องจากพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเป็นคู่ เช่น คนลาว-คนเมือง คนคะฉิ่น-คนฉาน คนกะเหรี่ยง-คนพม่า คนม้ง-คนจีน เป็นต้น ทั้งนี้เกิดการพึ่งพากันระหว่างชาวเขาซึ่งเจริญน้อยกว่ากับคนพื้นราบซึ่งเจริญกว่า และสามารถผลิตสิ่งของต่าง ๆ ที่ชาวเขาไม่สามารถผลิตได้

๒. กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์แบบชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ในกรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้เคียงและเข้ากันไม่ได้ นั้นจะพบว่าเป็นเพราะวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกัน และต่างกลุ่มต่างก็ไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้ากันไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และจำเป็นต้องพิจารณาโดยใช้แนวคิดความขัดแย้งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่กลุ่มของตนไม่ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศคือชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ชนกลุ่มใหญ่คือ คนไทย และชนกลุ่มน้อยคือ คนจีน คนญวน คนลาวคนเขมร ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ คนมาเลย์ (หรือคนมุสลิมในภาคใต้) คนอินเดีย รวมทั้งคนฝรั่งจากประเทศต่าง ๆ ด้วย^{๓๓}

ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก กระจายตัวอยู่ในทั่วประเทศ เป็นต้นว่า ภาคเหนือมีชาวเขาเผ่าต่างๆ รวมทั้งผีตองเหลืองด้วย ภาคใต้ มีชาวซาไก ชาวมาเลย์ ภาคตะวันออก ฉะเชิงเทรา มีผู้ไท โซ่ ย้อ เยอ ส่วย เขมร กูย ภาคกลางมีจีน มอญ พม่า ลาวเวียง ลาวครั่ง เป็นต้น ดังที่ สุวิไล

^{๓๑} อ่างแล้ว, อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรมศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, หน้า ๑๕๗.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๓-๑๕๖.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๐.

เปรมศรีรัตน์^{๓๔} ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันหากใช้เกณฑ์ทางภาษาแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถแบ่งประชากรจำนวน ๖๕ ล้านคนของประเทศไทยออกได้ตามตระกูลภาษาใหญ่ ๆ ได้ ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลไท ในกลุ่มภาษาพลัดถิ่น มีประมาณ ๙๑% กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียนมีประมาณ ๓.๕% กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก มีประมาณ ๓.๓% กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต มีประมาณ ๑.๕% และกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน มีประมาณ ๐.๕% โดยแต่ละตระกูลภาษา ยังมีภาษาที่ใช้สื่อสารอยู่ภายในชุมชนอีกหลายกลุ่ม เช่น ภาษาตระกูลไท มีจำนวน ๒๔ กลุ่ม เช่น กลุ่มไต แสก ไต-ไต ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทดำ ไทจีน ไทยวน ไทยอง ไทหย่า ไทกลาง ไทยใต้ ไทยตากใบ ไทยเลย ลาวหล่ม ลาวเงี้ยว ลาวตี้ ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวใต้ ไย้ย ผู้ไท ญ้อ กะเลิง ลาวอีสาน เป็นต้น ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก มีจำนวน ๒๒ กลุ่ม เช่น มอญ-เขมรเหนือ (กลุ่มภาษาปะหล่อง กลุ่มภาษาขมุ กลุ่มเวียดติก) มอญ-เขมรตะวันออก (กลุ่มเปียร์ กลุ่มเขมร กลุ่มกะตุ) มอญ-เขมรใต้ เช่น กลุ่มมอญ กลุ่มอัสเลียน ผู้ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต มีภาษาจำนวน ๑๑ กลุ่ม เช่น กลุ่มทิเบต-พม่า กลุ่มซินนิค เป็นต้น ภาษาตระกูลออสโตรเนเซียนมีจำนวน ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มยาวิ กลุ่มอุรกะไว้อย กลุ่มมอเก้น ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน มีกลุ่มภาษาจำนวน ๒ กลุ่ม คือ ม้ง เย้า ซึ่งผู้ที่พูดภาษากลุ่มต่าง ๆ ในตระกูลภาษาต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจมีลักษณะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดความเหมือนและความต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน จนสามารถแบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยออกได้มากกว่า ๖๐ กลุ่มและสามารถลำดับสถานภาพการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ ๔ กลุ่มใหญ่ คือ ๑) กลุ่มภาษาพลัดถิ่น ซึ่งส่วนมากเป็นภาษาตระกูลไท ๒) กลุ่มภาษาในเขตเมือง/ตลาด ส่วนมากเป็นภาษาจีน ๓) กลุ่มภาษาชายขอบ ส่วนมากเป็นภาษาในตระกูลจีน-ทิเบต ออสโตรเนเซียน ออสโตรเอเชียติก และ ๔) กลุ่มภาษาในวงล้อม เป็นภาษากลุ่มเล็ก ๆ ที่ถูกรายล้อมด้วยภาษาและวัฒนธรรมอื่น เช่น ภาษาญัฮกุรโซ่ ของ เป็นต้น

อนึ่ง ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นพบว่าปัจจุบันกลุ่มภาษาในวงล้อมดังกล่าวข้างต้น มีจำนวน ๑๔ กลุ่มที่ทุนวัฒนธรรมกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤต จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้มีการศึกษาและฟื้นฟูเพื่อการพัฒนาเป็นการเร่งด่วน ไม่เช่นนั้นกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จะสูญเสียทุนวัฒนธรรมไปอย่างถาวร ส่วนกลุ่มภาษาพลัดถิ่น กลุ่มภาษาในเขตเมือง/ตลาด และกลุ่มภาษาชายขอบ ซึ่งมีมากกว่า ๔๐ กลุ่ม ยังไม่อยู่ในภาวะวิกฤตในปัจจุบัน แต่ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตว่า กำลังตกอยู่ในสภาพที่เปลี่ยนแปลง สูญหายอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ เป็นต้นว่า ค่านิยมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่ถูกครอบงำโดยค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเข้มข้นต่อเนื่องยาวนาน ทำให้เห็นแนวโน้มชัดเจนว่าหากไม่มีการส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาในลักษณะการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

^{๓๔} อ่างแล้ว, สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, แผนทีภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย, หน้า

อย่างจริงจังแล้ว ทุณวัฒนธรรมด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น จะเปลี่ยนแปลงสู่ภาวะวิกฤต เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้น ในกลุ่มภาษาในวงล้อมปัจจุบัน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการ ศึกษาวิจัยในโครงการวิจัยเพื่อจัดทำสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยของนักวิจัยสถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี ๒๕๓๗ ที่พบว่าทุณวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลง สูญหายแทบจะไม่ปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันหรือในการดำรงชีพแล้ว จะพบในโอกาสพิเศษ เช่น งานประเพณีพิธีกรรมเท่านั้น และผลการศึกษาดังกล่าวยังพบว่าองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมมักจะเหลืออยู่ในกลุ่มผู้อาวุโส ส่วนคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใกล้ชิดหรือใส่ใจมากนัก สถานภาพของทุณวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยจึงตกอยู่ในภาวะที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาอย่างเป็นระบบให้มากขึ้น

๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

วิถีพุทธ คือ สัจธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้คือ อริยสัจ ๔ สามารถนิยาม วิถีพุทธ ได้ว่าเป็น วิถีแห่งการประจักษ์แจ้งสัจจะ หรือวิถีแห่งการทำความจริงให้ปรากฏ ซึ่งความจริงที่ต้องประจักษ์แจ้งหรือทำให้ปรากฏ นั้น มีอยู่ ๔ มิติหลัก ๆ คือ

๑. ความจริงของทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ (ทุกข์สัจจะ) เป็นความจริงที่เราต้องรู้หรือเข้าใจอย่างถ่องแท้ ว่าทุกข์หรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น คืออะไร มีขอบเขต และผลกระทบอย่างไร
๒. ความจริงของสาเหตุแห่งทุกข์หรือปัญหาต่างๆ (สมุทัยสัจจะ) เป็นความจริงที่เราต้องรู้และแก้ไข ให้ได้หรือจัดการแก้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้ได้
๓. ความจริงของความพ้นทุกข์หรือเป้าหมายของการแก้ปัญหา (นิโรธสัจจะ) เป็นความจริงที่เราต้อง บรรลุถึง หรือทำให้เกิดความชัดเจนว่าเป้าหมายในการแก้ปัญหาคืออะไร ประโยชน์สุขที่แท้จริงที่เราต้องการ คืออะไร
๔. ความจริงของทางพ้นทุกข์หรือทางแก้ปัญหา (มรรคสัจจะ) เป็นความจริงของทางแก้ปัญหาที่เราต้องสร้างขึ้นและใช้ปฏิบัติเพื่อขจัดสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา และบรรลุเป้าหมาย หรือประโยชน์สุขที่แท้จริง

ประเด็นสำคัญของวิถีพุทธตามหลักอริยสัจ ๔ ในการจะแก้ปัญหาได้สำเร็จเราต้อง รู้ เข้าใจ "สัจจะ" หรือความจริงของปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และแนวทาง โดยมีวิธีปฏิบัติต่อความจริงแต่ละอย่างแตกต่างกันออกไป ความจริงของปัญหาจะต้องถูกระบุออกมาให้ชัดแจ้งว่าคืออะไร สาเหตุของปัญหา จะต้องถูกขจัดให้หมดไป เป้าหมายของปัญหาจะต้องบรรลุถึง และแนวทางแก้ปัญหาจะต้องสร้างขึ้นและใช้ปฏิบัติให้สามารถขจัดสาเหตุของปัญหาและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้จริง

วัฒนธรรมวิถีพุทธ คือ หลักธรรมต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการชุมชนวิถีพุทธ ในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ บ้าง

เรียกว่า หัวใจเศรษฐี "อุ อา กะ สะ" ขยันหา ขยันเก็บ เลือกกบ เลือกใช้) ด้านสังคม (หลักศีลธรรม) ๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อวาตสัปปายะธรรม) และด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม (หลักสังคหัตถุธรรม) อธิบายได้ดังนี้

ทฤษฎีนี้มีกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี "อุ อา กะ สะ" อาจเรียกสั้น ๆ ว่า ทฤษฎีมีกัตถะ (เนื่องจาก อรรถะ แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้) หรืออาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทฤษฎีมีกัตถสังวัตตนิกรธรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนามีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ^{๓๕} คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียรเลี้ยงชีพด้วยการหมั่น ประกอบการ งาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็น อุบายในการทำงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือ ทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ

๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมโดย้อมดำรงตน เจริญ สันทนา กับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผืดเคืองนัก ด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้

กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคำสำคัญที่ต้องมีการสื่อสารให้เข้าใจตรงกันในการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยมีความหมายและขอบเขตพอสังเขปดังนี้

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร หมายถึงชุมชนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง ท้องที่ พ.ศ.๒๔๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นชุมชนที่อยู่รวมกันโดยธรรมชาติ หรือตามความสนใจเพื่อทำ

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *สู่การศึกษาแนวพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

กิจกรรมร่วมกันโดยมีระบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีหรือไม่มีการบังคับบัญชา และอาจมีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือแตกต่างกัน คนในชุมชนมีส่วนร่วมแสดงเจตนารมณ์ และมุ่งมั่นที่จะดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมในชุมชน ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดั่งามมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตตลอดจน มีส่วนร่วมรณรงค์ส่งเสริมคุณธรรมให้กับประชาชนชุมชนหรือเครือข่ายอื่น ๆ ผลสำเร็จของการเป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร เกิดจากการที่พลังบวรในชุมชนร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาตามกระบวนการเพื่อสู่เป้าหมายเกิดสังคมคุณธรรมที่มีลักษณะ ดังนี้

(๑) คนในชุมชนยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเกิดความสุขในชุมชน ปัญหาต่างๆ หรือสิ่งไม่ดีในชุมชนลดลงหรือหมดไป ไม่มีปัญหายาเสพติด ไม่มีปัญหาการทะเลาะวิวาท ไม่มีปัญหาการพนัน ไม่มีอบายมุข ไม่มีปัญหาการลักขโมย ไม่มีปัญหาขยยะ ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม การดื่มสุราลดลง หนี้สินลดลงเป็นต้น มีสิ่งดีงามเกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนมีความรักและสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ทิ้งกันพึ่งพากันเอง คนในชุมชนรู้สิทธิหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี ยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสำนึกกับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้รักสามัคคี เสียสละ และกตัญญูรู้คุณ

(๒) คนในชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คนในชุมชนอยู่ดีมีสุข อดทนอดออม ขยันไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความพอประมาณ รู้จักพึ่งพาตนเอง ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างรายได้ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นหนี้สินลดลงมีการรวมกลุ่ม พัฒนาอาชีพ ช่วยเหลือกัน ไม่ทิ้งกัน ดูแลผู้มีรายได้น้อย ด้วยการสร้างงานสร้างอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก อาทิจ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นต้น

(๓) คนในชุมชนสืบสานและดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดั่งาม มีการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สร้างสินค้าและบริการ เช่น ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (CPOT : Cultural Product of Thailand) โฮมสเตย์วิถีไทย การแสดงพื้นบ้าน กิจกรรมวิถีชุมชน สร้างความประทับใจและการมีส่วนร่วม ให้นักท่องเที่ยว รักและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีน้ำใจเอื้ออาทร เป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับแขกผู้มาเยือนมีความจงรักภักดี เคารพเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์^{๓๖}

^{๓๖} กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๖๒), หน้า ๕-๗.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการและผู้สนใจหลายท่าน ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับไทยทรงดำในประเด็นต่าง ๆ ไว้หลายประเด็น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้โดยการทบทวนวรรณกรรมได้แบ่งงานวิจัยเกี่ยวกับไทยทรงดำเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบเนื้อหาในการศึกษาวิจัย รวมทั้งการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่างกัน (ไทยทรงดำ ไทดำ ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง เป็นต้น) ดังนี้

อภิวัฒน์ โพธิ์सान^{๓๗} ได้ศึกษาเรื่อง “สารัตถะ คติความเชื่อ และพิธีกรรมลาวโซ่ง” พบว่าลาวโซ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท ที่เรียกว่า ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง ลาวทรงดำ ลาวช่วงดำ ไทดำ ไตดำ ผู้ไทดำ ผู้ไตซ่งดำ ไทยดำหรือไทยทรงดำ จะเรียกชื่อกันอย่างไรคงไม่ผิด เพราะเป็นที่เข้าใจกันแล้วในปัจจุบันว่าเป็นคน “กลุ่มเดียวกัน” ซึ่ง อัญชลี บุรณะสิงห์^{๓๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโซ่ง” พบว่า ที่มาของการเรียกขานที่แตกต่างกัน เช่น ที่เรียก “โซ่งดำ” หรือ “ทรงดำ” น่าจะเรียกตามเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เพราะไทยโซ่งชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ คำว่า “โซ่ง” น่าจะแผลงมาจากคำว่า “ส้วง” ซึ่งแปลว่า “กางเกง” ดังนั้น “โซ่งดำ” จึงหมายถึง “ชาวผู้ไทที่นุ่งกางเกงดำ” ต่อมาคำว่า “ดำ” หายไป จึงเหลือแต่คำว่า “โซ่ง” ส่วนที่เรียก “ลาวโซ่ง” โดยเติมคำว่า “ลาว” ข้างหน้าสาเหตุเพราะว่าชนบทรอบนิคมประเพณีส่วนใหญ่ คล้ายคลึงกับคนในราชอาณาจักรลาวจึงเรียก “ลาวโซ่ง” ข้อเสนอพื้นฐานประการหนึ่งคือ คงเกิดจากความนิยมการเรียกชื่อของคนไทยสมัยนั้นที่นิยมเรียกผู้ที่อพยพจากถิ่นอื่นที่เข้ามาอยู่ใหม่ว่า “ลาว” ดังเช่น ลาวเวียง ลาวพวน เป็นต้น ทำให้ผู้ไทยดำหรือไทยทรงดำเมื่ออพยพมาอยู่ที่เมืองเพชรบุรี จึงพลอยได้รับการเรียกชื่อว่า “ลาว” ไปด้วยซึ่งในเรื่องนี้ นำพลีย์ กิจรักษ์กุล^{๓๙} กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันทางราชการได้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “ไทยโซ่ง” จะไม่ใช่คำว่า “ลาว” นำหน้าชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ใช้คำว่า “ไทย” เช่นเดียวกับไทยพวน ไทยภูเขา ไทยย้อ เป็นต้น แต่ชาวบ้านโดยทั่วไปยังนิยมใช้คำว่า “ลาวโซ่ง” เรียกขานกันอยู่

ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาในเรื่องนี้ อภิวัฒน์ โพธิ์सान^{๔๐} ได้ศึกษาเรื่อง “สารัตถะ คติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง” พบว่าถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษลาวโซ่งในประเทศไทย มี

^{๓๗} อภิวัฒน์ โพธิ์सान, สารัตถะคติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง, (มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๗๖.

^{๓๘} อัญชลี บุรณะสิงห์, วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโซ่ง. วิทยานิพนธ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), บทคัดย่อ.

^{๓๙} นำพลีย์ กิจรักษ์กุล, การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔.

^{๔๐} อ่างแล้ว, สารัตถะคติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง, หน้า ๗๗.

ศูนย์กลางอยู่ที่ “น่าน้อย” หรือ “น่าน้อยน้อยน้อย” ซึ่งต่อมาปรากฏชื่อเรียกใหม่ว่า “แถน” หรือ “แถง” ในปัจจุบันคือ เดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) ตามชื่อเรียกของเวียดนามด้วย ถูกโอนไปอยู่ในเวียดนาม ภายหลังได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศส แต่เดิมนั้น พวกไทดำมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศจีนตอนกลาง อันเป็นถิ่นฐานเดิมของชนเผ่าไท ต่อมาได้อพยพลงมาทางใต้ มาอาศัยอยู่ทั่วไปในมณฑลกุ้ยชาน มณฑลยูนนาน และที่อยู่กันมากคือ บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ (หรือแม่น้ำแท้ ซึ่งเวียดนามเรียกว่า “ซงโบ”) แม่น้ำแดงในแคว้นตังเกี๋ยปัจจุบัน ในแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีเมืองแถน ในประเทศเวียดนามเป็นเมืองหลวง และเป็นหัวเมืองฝ่ายเหนือ อยู่ตอนเหนือของอาณาจักรลาว ไกล่เขตแดนเวียดนามเหนือ ซึ่ง นำพวลย์ กิจรักษ์กุล^{๔๑} ได้กล่าวว่า แคว้นสิบสองจุไทยประกอบด้วยเมืองสำคัญสิบสองเมืองหรือสิบสองจุ แต่ละจุหรือแขวงประกอบด้วยเมืองเล็กๆ และหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กัน โดยอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองในแขวงนั้น ๆ แต่ละเมืองจะมีการปกครองที่เป็นอิสระต่อกัน บางเมืองจะเกี่ยวพันกันโดยเป็นญาติหรือแต่งงานกัน ตามพงศาวดารเมืองไลหรือละอไลเจา (Lai Chaw) กล่าวว่า เมืองที่พวกผู้ไทอาศัยอยู่คือ แถน หรือเมืองแถงหรือเมืองทันต์ ปัจจุบันคือเมืองเดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) ประเทศเวียดนาม เป็นเมืองศูนย์กลางที่สำคัญ เมืองควายหรือเมืองกาย เมืองตุง เมืองม่วยหรือม่วน เมืองลา เมืองหวัด เมืองซาง เมืองโมะ รวม ๘ เมือง กับเมืองที่ผู้ไทชาวอาศัยอยู่ ๔ เมือง คือ เมืองไล เมืองเจียน เมืองมุน และเมืองบาง รวมทั้งหมด ๑๒ เมือง เมืองดังกล่าวเรียกว่าแคว้นสิบสองจุไทยหรือสิบสองผู้ไท ในการแบ่งเขตของแต่ละเมือง แต่ละจุนั้นเป็นไปตามธรรมชาติของพื้นที่โดยอาศัยลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวพรมแดน เช่น ลำห้วย ภูเขา ป่าไม้ ไม่มีการเขียนแผนที่แบ่งอาณาเขตแน่นอน หมู่บ้านใดขึ้นอยู่กับเมืองใดก็ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความใกล้ชิดทางพื้นที่และความสัมพันธ์ของความเป็นญาติ แคว้นสิบสองจุไทยได้มีการรวบรวมการปกครองให้เป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกัน

นอกจากนี้ในเอกสารของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ^{๔๒} ได้กล่าวว่าสิบสองจุไทยเป็นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของไทดำ ไทขาว ไทแดง และไทอื่นๆ มาช้านาน ก่อนที่พวกญวนจะขยายอำนาจไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของแคว้นตังเกี๋ยและอานาม คนไทยแคว้นสิบสองจุไทยได้ปกครองตนเองเป็นอิสระมาช้านาน จนกระทั่ง กลุ่มไททางด้านทิศตะวันตกมีอำนาจขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ นอกจากนี้ยังทรงกล่าวไว้ว่า “เมืองไล เมืองแถง อยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยขึ้น อยู่ในอำนาจการปกครองของเจ้านครหลวงพระบางคือ หัวเมืองฝ่ายเหนือ มีเมืองควาย เมืองตุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองไล เมืองแถง โดยเฉพาะเมืองแถงนั้น อยู่ห่าง ไกลจากนครหลวงพระบางและอยู่ตอนใต้ของประเทศจีน หรือมีอาณา

^{๔๑} อ่างแล้ว, การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม, หน้า ๒๓-๒๔.

^{๔๒} กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ความทรงจำ/สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมนักประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๓), หน้า ๗.

เขตติดต่อกับจีนแต่อยู่ตอนเหนือของญวน อำนาจการปกครองจากนครหลวงพระบางดูแลไม่ทั่วถึง จึงมอบอำนาจให้ปกครองดูแลกันเอง แต่ก็อยู่ในอำนาจคุ้มครองของเจ้านครหลวงพระบาง” ดังนั้น บางยุคบางสมัยหัวเมืองฝ่ายเหนืออันมีเมืองแกลง เป็นต้น ขึ้นอยู่กับจีนบ้าง ญวนบ้าง ลาวบ้าง ทำให้มีชื่อเรียกเมืองแกลงว่า “สามฝ่ายฟ้า” ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ อภิวัตน์ โพธิ์สาน^{๔๓} ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันเมืองที่เป็นศูนย์กลางของไทยดำในเวียดนาม คือ เมืองซอนลา ซึ่งพวกลาวโซ่งในประเทศไทยเรียกว่า เมืองลาเมืองแกลงหรือเมืองเตียนเบียนฟู มิได้เป็นเมืองศูนย์กลาง แต่กระนั้นสำหรับคนลาวโซ่งในประเทศไทยและคนไทดำในประเทศอื่น ๆ แล้วเมืองตามคติความเชื่อของตนอยู่เสมอ

หลังจากนั้นจึงได้อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากก็ด้วยเหตุผลทางสงครามที่เกิดขึ้นทั้งในระหว่างพวกเดียวกันและกับชาติอื่นๆ ไทยทรงดาอพยพเข้าสู่ประเทศไทยหลายครั้ง ด้วยเหตุผลทางสงคราม โดยอพยพผ่านลงมาทางเวียดนามเหนือลาว และเข้าสู่ประเทศไทยในที่สุด^{๔๔} ไทดำอพยพจากเมืองตันและเมืองม่วย ในแคว้นสิบสองจุไท เข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรกในปลายรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ในปี พ.ศ.๒๓๒๒ โดยสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี ในสมัยต่อมา) และเจ้าพระยาสุรสีห์พิชัยณรงค์ราช ได้รับพระราชโองการโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าตากสินมหาราชให้ยกกองทัพไปปราบเจ้านครเวียงจันทน์ที่ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพได้สำเร็จแล้ว ก็ได้ทรงให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองตัน (ญวนเรียกเมืองซือหัง) และเมืองม่วย ซึ่งทั้งสองเมืองนี้เป็นเมืองของพวกไทดำ อยู่ติดกับเขตแดนเมืองญวน แล้วกวาดต้อนครอบครัวพวกไทดำและพวกลาวเวียงมาเป็นจำนวนมาก ลงมากรุงธนบุรีพร้อมกับกองทัพด้วย พวกลาวเวียงนั้น ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สระบุรี ราชบุรี และจันทบุรี ส่วนพวกไทดำทรงโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เพชรบุรีสถานที่ที่พวกไทดำเข้าไปอยู่ สันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในเขตหมู่บ้านหนองปรัง (หรือหมู่บ้านหนองเลา) ในเขตอำเภอเขาชัยวัน ไทดำอพยพเข้ามาอีกหลายครั้ง เช่น สมัยรัชกาลที่ ๑ ในปี พ.ศ.๒๓๓๕ พวกไทดำที่ถูกกวาดต้อนให้อพยพเข้ามาในประเทศไทย สืบเนื่องจากเมืองแกลงในสิบสองจุไทและพวกเมืองพวนแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้านครเวียงจันทน์จึงยกกองทัพไปตี แล้วกวาดต้อนพวกไทดำและลาวพวนลงมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พวกไทดำไปอยู่ที่เพชรบุรี ณ บ้านหนองปรังอำเภอเขาชัยวัน ส่วนพวกลาวพวนให้อยู่ที่กรุงเทพฯ^{๔๕}

ในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการกวาดต้อนพวกไทดำเข้ามาสู่ประเทศไทย ๔ ครั้ง คือ ครั้งแรก ในปี พ.ศ.๒๓๗๑ ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.๒๓๗๘ ครั้งที่สามในปี พ.ศ.

^{๔๓} อ่างแล้ว, อภิวัตน์ โพธิ์สาน, สารัตถะคติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง, หน้า ๑๙.

^{๔๔} อ่างแล้ว, อัญชลี บุณยะสิงห์, วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโซ่ง, หน้า ๑๔-๑๕.

^{๔๕} อ่างแล้ว, สารัตถะคติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง, หน้า ๑๙-๒๐.

๒๓๗๙ และครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ. ๒๓๘๑ ซึ่งทั้ง ๔ ครั้ง พวกไทดำจะถูกกวาดต้อนให้ไปตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งในเรื่องนี้ นำพวลย์ กิจรักษ์กุล^{๔๖} ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ไทดำได้ตั้งบ้านเรือนที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม แต่เนื่องจากว่าไทดำไม่ชอบภูมิประเทศแถบนั้น เพราะเป็นหมู่บ้านชายทะเล ต่อมาจึงได้อพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัยมาเรื่อย ๆ จนถึงอำเภอเขาชัย ซึ่งก็มีภูมิประเทศเป็นที่ดอนน้ำไม่ท่วม มีป่าเขาเหมือนถิ่นฐานเดิม จึงได้มีการตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่นจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๔๐๗ เกิดความระส่ำระสายขึ้นในต่งเกีย สิบสองจุไท และลาวเหนือ พวกจีนฮ่อยกกองทัพบุกเข้ามาก่อวุ่นในดินแดนแถบแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง และที่ราบสูงทรานนิงท์ พวกจีนฮ่อแบ่งเป็นหลายกลุ่มตามสี่ง เช่น จีนฮ่อธงแดง จีนฮ่อธงเหลือง และจีนฮ่อธงดำ กองทัพจีนฮ่อได้บุกเข้าโจมตีหัวเมืองต่างๆ กองทัพหลวงพระบางไม่สามารถต่อต้านได้ทำให้จีนฮ่อธงเหลืองยึดได้เมืองเชียงคำ หลังจากนั้น กองทัพจีนฮ่อยังเคลื่อนกำลังลงไปทางใต้มุ่งสู่เมืองเวียงจันทน์และหนองคาย เจ้าเมืองเวียงจันทน์และเจ้าเมืองหนองคายได้ขอความช่วยเหลือมาทางกรุงเทพฯ

ในรัชกาลที่ ๕ พวกไทดำได้อพยพเข้ามาหลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. ๒๔๒๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้กองทัพจากกรุงเทพฯ ยกขึ้นไปปราบกบฏจีนฮ่อร่วมกับหัวเมืองฝ่ายเหนือในที่สุดก็ปราบจีนฮ่อได้ แต่ปัญหาการปราบจีนฮ่อก็ไม่สามารถยุติได้เพราะจีนฮ่อก็ยังรุกรานหัวเมืองในแคว้นสิบสองจุไทอีก โดยเฉพาะเมืองแฉะ เมืองไล ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ กองทัพจากกรุงเทพฯ โดยการนำของพระยาสุรศักดิ์มนตรีได้ยกขึ้นไปปราบจีนฮ่ออีกครั้งหนึ่ง และตั้งกองทัพไทยอยู่ในบริเวณนี้ชั่วระยะเวลาหนึ่งด้วย เมื่อพระยาสุรศักดิ์มนตรีปราบจีนฮ่อเสร็จสิ้นแล้วจึงยกกองทัพกลับกรุงเทพฯ และในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ พร้อมทั้งนำหัวหน้ากบฏจีนฮ่อ อุปราษ และบุตรของผู้ครองนครหลวงพระบางมากรุงเทพฯ พระองค์ยังได้กวาดต้อนลาวทรงดำและนำคำสิงซึ่งเป็นบุตรเขยของเจ้าเมืองไล แห่งแคว้นสิบสองจุไทลงมาด้วย ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายในการกวาดต้อนลาวทรงดำจากแคว้นสิบสองจุไทและให้ไปอยู่ที่เพชรบุรี ต่อมาเมื่อไม่มีการควบคุมบริเวณที่อยู่อาศัย และมีการให้โอกาสไทยทรงดำได้หาที่อยู่อาศัยได้ตามความพอใจ ไทยทรงดำไม่ชอบพื้นที่ลุ่ม และบริเวณที่อยู่อาศัยนั้นขาดแคลนไม้ในการสร้างบ้านเรือน จึงอพยพเคลื่อนย้ายไปยังบริเวณอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก แต่ชุมชนเดิมก็ยังมีอยู่อีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน^{๔๗} นอกจากนี้ไทยทรงดำรุ่นแรก ๆ ที่ถูกกวาดต้อนเข้ามายังประเทศไทยมีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะกลับไปอยู่อาศัยยังบ้านเกิดเมืองเดิมของตน จึงได้พยายามรวบรวมพรรคพวกญาติพี่น้องเคลื่อนย้ายออกจากเพชรบุรีเดินทางขึ้นไปยังทางเหนือของประเทศไทยเพื่อจะไปให้ถึงแคว้นสิบสองจุไท แต่เนื่องจากการเดินทางในสมัยก่อนเป็นการเดินทางที่ค่อนข้าง

^{๔๖} อ่างแล้ว, นำพวลย์ กิจรักษ์กุล, การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม, หน้า ๒๗-๒๙.

^{๔๗} เรณู เหมือนจันทร์เชย, ความเชื่อเรื่องผีของไทยโซ่ง, (นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒-๑๓.

ยากลำบากหลายด้าน ทั้งด้านเส้นทางคมนาคม อาหารการกิน ดังนั้นในการเดินทางของไทยโซ่งกลุ่มนี้ ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เมื่อถึงฤดูฝนการเดินทางก็หยุดพักเพื่อทำนาสะสมเสบียงอาหารไว้เดินทางต่อไปซึ่งการอพยพกลับถิ่นฐานเดิมของไทยทรงดำรุ่นแรก ๆ นี้จะเดินทางขึ้นเหนือไปจนกระทั่ง ไทยทรงดำรุ่นแรก ๆ ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้ล้มหายตายจากไป ไทยทรงดำรุ่นหลังที่เกิดและโตในประเทศไทยไม่สามารถเดินทางกลับถิ่นฐานเดิม จึงได้ตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ตามเส้นทางการอพยพ ซึ่ง นาววัลย์ กิจรัชกุล^{๔๘} ได้กล่าวว่า นอกจากนี้นี้ยังมีไทยทรงดำบางกลุ่มได้อพยพจากเพชรบุรีไปหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกินใหม่ในเขตจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี สุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก ลพบุรี สระบุรี กาญจนบุรี ชุมพร สุราษฎร์ธานี เป็นต้น

มนู อุดมเวช^{๔๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์ไทดำในประเทศไทย” พบว่าความเป็นมาและสาเหตุที่ทำให้ไทดำในประเทศไทยอพยพไปตั้งรกรากอยู่ที่แห่งใหม่ สาเหตุสำคัญ คือ ขาดแคลนที่ทำกินเนื่องจากมีประชากรเพิ่มขึ้น และที่อยู่เดิมเกิดความแห้งแล้งจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทดำที่อยู่ในชุมชน แต่ละจังหวัดในประเทศไทยและพบว่า การอพยพพาที่อยู่ใหม่ของไทดำนั้นเป็นการอพยพเป็นกลุ่ม ไปอยู่รวมกันเป็นชุมชน ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และบางส่วนก็ได้ไปอยู่รวมกลุ่มกับคนไทยพื้นเมือง ซึ่งต้องปรับตัวเข้าหากันเพราะว่ามีประเพณีที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การไปตั้งรกรากในที่อยู่ใหม่นั้นไทดำไม่ค่อยประสบปัญหาเรื่องการปรับตัว เพราะไทดำจะไปอยู่ที่ห่างไกลความเจริญ ห่างตัวเมือง โดยจะเน้นที่พื้นที่ทำกินและสามารถซื้อที่ดินแห่งใหม่ตามฐานะเศรษฐกิจของตนได้ ส่วน “การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน” นาววัลย์ กิจรัชกุล^{๕๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม” พบว่า ลักษณะตั้งบ้านเรือนกระจายเป็นแบบรวมกลุ่มในแนวเหนือใต้ หมู่บ้านที่ทำนามีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำธรรมชาติ ส่วนหมู่บ้านที่ทำไร่ ทำสวน การตั้งถิ่นฐานกระจายในพื้นที่เกษตรของแต่ละครอบครัว

สมคิด ศรีสิงห์^{๕๑} ได้ศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรมของไทยโซ่งดำ (ลาวโซ่ง) ในจังหวัดพิษณุโลก และพิจิตร” พบว่าประเพณีไทยทรงดำมีรากฐานมาจากความเชื่อทางธรรมชาติและวิญญาณ โดยนับ

^{๔๘} อ่างแล้ว, การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม, หน้า ๒๙.

^{๔๙} มนู อุดมเวช, ประวัติศาสตร์ไทดำในประเทศไทย, (เพชรบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๕๐} อ่างแล้ว, นาววัลย์ กิจรัชกุล, การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม, หน้า ๓๕.

^{๕๑} สมคิด ศรีสิงห์, วัฒนธรรมของไทยโซ่งดำ (ลาวโซ่ง) ในจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗), หน้า ๑๖๓.

ถือ “ແຄນ” เป็นเทพสูงสุด เชื่อว่าແຄນจะบันดาลให้เกิดความเป็นไปต่าง ๆ และเคารพวิญญานบรรพบุรุษเป็นประจำเชื่อว่าวิญญานบรรพบุรุษเป็นผู้คุ้มครองคนในตระกูล จึงมีการเซ่นไหว้ทั้งແຄນและบรรพบุรุษ ส่วนวิญญานศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ แต่เดิมมีพิธีกรรมแสดงความเคารพ แต่ปัจจุบันลดน้อยและบางอย่างได้เลิกไป ไทยทรงดำรงคงปฏิบัติการตามแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมหลายประการ เช่น ความเชื่อเรื่องผี-ขวัญ มีการเซ่นไหว้ผีฟ้า (ແຄນ) และผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกครอบครัว ส่วนความเชื่อในเรื่องอื่นๆ มีการปฏิบัติน้อยมาก ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำคือ ประเพณีครอบครัว เช่น พิธีเสนเรือน พิธีเสนปาดตง ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง คือ การกินดองหรือการแต่งงาน หรือการทำศพแบบโซ่งความรู้เหล่านี้สอดคล้องกับที่ สุกัญญา จันทะสุน^{๕๒} ได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน และกระบวนการถ่ายทอด: การศึกษา “พิธีเสนเรือน” ของชาวลาวโซ่งจังหวัดพิษณุโลก พบว่าพิธีเสนเรือนเป็นพิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ตายไปแล้วของครอบครัว หัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่จะต้องจัดเป็นประจำทุกปี ๆ ละครั้งหรือ ๓ ปี ต่อครั้งการจัดพิธีกรรมขึ้นถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและจะส่งผลให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุขเกิดความเป็นสิริมงคลแก่บ้าน

สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ^{๕๓} ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ไทยโซ่ง” พบว่า การวิจัยนี้ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น แก่ชุมชนไทยโซ่ง คือ การวางรากฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน กล่าวคือ แกนนำด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ในทางที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ การทดลองการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนไทยโซ่ง ผลสืบเนื่องที่สำคัญประการหนึ่งคือ ช่วยให้คนไทยโซ่งได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น และปรารถนาจะสืบสานวัฒนธรรมไทยโซ่งให้ยั่งยืน ผลจากการวิจัยทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ชุมชนไทยโซ่งสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคเอกชนควรเข้ามาเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่องด้วย

^{๕๒} สุกัญญา จันทะสุน, ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด : การศึกษา “พิธีเสนเรือน” ของชาวลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก, วิทยานิพนธ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๘), บทคัดย่อ

^{๕๓} สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ, การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ไทยโซ่ง, (นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ

พระมหาประจักษ์ พนาลัย^{๕๔} ได้ศึกษาเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมของ “หมอเสนเรื่อน” ในชุมชนชาวไทยทรงดำ อำเภอมือง จังหวัดชุมพร” พบว่า

๑) หมอเสนเรื่อนชาวไทยทรงดำ ในจังหวัดชุมพร แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือหมอเสนเรื่อนชั้น ผู้ท้าว และหมอเสนเรื่อนชั้น ผู้น้อย บุคคลที่เข้ามาเป็นหมอเสนเรื่อน เป็นเพศชายล้วนส่วนใหญ่แต่งงาน มีครอบครัวแล้ว และมีอายุตั้งแต่ ๓๐ ปี ขึ้นไป บทบาทหน้าที่ของหมอเสนเรื่อนเป็นไปตามชนชั้นของคนคือ หมอเสนเรื่อนที่เป็นท้าวจะทำพิธีเสนเรื่อนให้เฉพาะชนชั้นที่เป็นท้าว ส่วนหมอเสนเรื่อนที่เป็นผู้น้อยจะทำพิธีให้กับชนที่เป็นผู้น้อยเท่านั้น การจัดชนชั้นในปัจจุบันมีอยู่เฉพาะในพิธีกรรมและการนับถือผีบรรพบุรุษเท่านั้น ชาวไทยทรงดำยกย่องหมอเสนเรื่อนว่าเป็นผู้รู้และมีความชำนาญในด้านการเสนเรื่อน

๒) กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาของหมอเสนเรื่อน มีการถ่ายทอด ๒ ลักษณะ คือ ก. การถ่ายทอดวิธีการเป็นหมอเสนเรื่อนให้กับผู้ที่จะเป็นหมอเสนเรื่อนรุ่นต่อไป โดยพิจารณาความเหมาะสมจากเพศ วัย อาชีพ เชื้อ สายหรือชนชั้น เป็นต้น เป็นการถ่ายทอดโดยตรงด้วยวิธีการ मुखปาฐะและฝึกหัดปฏิบัติกับครู อาจารย์ในสถานที่จริง จนมีความเชี่ยวชาญสามารถออกปฏิบัติงานได้ โดยครู อาจารย์จะเป็นผู้ประเมินผล การได้รับมอบหิ้ง บูชาครู มอบ เสื้อ ถือว่าได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนแล้ว และ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยทรงดำให้กับบุคคลทั่วไปผ่านทาง การจัดเตรียมและเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นการถ่ายทอดโดยอ้อม ผ่านการบอกเล่า และสังเกตการณ์ และร่วมรับรู้และมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ

๓) ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงการถ่ายทอดภูมิปัญญาของหมอเสนเรื่อน ชาวไทยทรงดำ ทั้ง ๓ หมู่บ้านยังมีการสืบทอดวิธีการเป็นหมอเสนเรื่อนอยู่ แต่ผู้ที่สนใจเรียนในด้านนี้มีจำนวนลดน้อยลง สาเหตุมาจากการจัดพิธีกรรมมีจำนวนลดลง เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง การเข้าร่วมในพิธีกรรมลดน้อยลง เพราะคนในวัยทำงานมีภารกิจต้องไปทำงานนอกบ้านเด็กที่อยู่ในวัยเรียนต้องไปโรงเรียน การแต่งกายของผู้ที่ไปร่วมงานมีการผสมผสานระหว่างการแต่งกายแบบไทยทรงดำและแบบสมัยใหม่มากขึ้น หมอเสนเรื่อนบางคนไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยทรงดำได้ ปัจจัยที่ทำให้หมอเสนเรื่อนและภูมิปัญญาเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในขนบธรรมเนียมของชาวไทยทรงดำ และการแนะนำจากผู้รู้ในขนบธรรมเนียมของชาวไทยทรงดำปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ ความสนใจของบุคคล การศึกษาในระบบวัฒนธรรมภายนอก

^{๕๔} พระมหาประจักษ์ พนาลัย, การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมของ หมอเสนเรื่อนในชุมชนชาวไทยทรงดำ อำเภอมือง จังหวัดชุมพร, วิทยานิพนธ์, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ

พจนา ชัชวาล^{๕๕} ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อำเภอคำม่วงจังหวัดกาฬสินธุ์มีทั้งหมด ๙ แห่งกระจายอยู่ในทุกตำบลของอำเภอคำม่วงมีสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ ๓ ด้านคือ ๑) ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีจำนวน ๓ แห่ง คือสิมโบราณพระบรมธาตุเจดีย์ฐิตสถมมหาเถรานุสรณ์ หม้อไหโบราณ ๒) ด้านทรัพยากรธรรมชาติจำนวน ๓ แห่งคือภูพานหยอดอ่างเก็บน้ำห้วยสมอบท แหล่งไม้กลายเป็นหิน และด้านวิถีชุมชนจำนวน ๓ แห่งคือสวนศิริบุตรศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทยผ้าไหมแพรวา บ้านโนน กลุ่มแม่บ้านเกษตรพื้นฟูเศรษฐกิจ การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่าการดำเนินการใน ๒ กลุ่มคือการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยกลุ่มราชการ และการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนกลุ่มราชการกำหนดนโยบายและแผนงานการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์บอกเส้นทางท่องเที่ยวจัดนิทรรศการแสดงผลงานผลิตภัณฑ์ของชุมชนและให้ความรู้ในการวางแผนการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาความพร้อมของพื้นที่การทำนุบำรุงรักษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ส่วนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่าได้มีขั้นตอนในการจัดการการท่องเที่ยวไว้ ๓ ขั้นตอนคือขั้นเตรียมการเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอาสาสมัครนำเที่ยวขึ้นดำเนินการมีการทำความสะอาดจัดปรับตกแต่งบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและขึ้นสรุปผลการดำเนินงานมีการประชุมร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อวางแผนแนวทางการดำเนินงานทุกเดือน

วสิษฐ์พล กุลพรม^{๕๖} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชนเข้มแข็งของประชาชนเทศบาลตำบลต้นธงด้านสภาพสังคมมีการจัดระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนมีสถานศึกษาในระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา ด้านการสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมมีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนสัญจรสะดวก ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีแม่น้ำปิง แม่น้ำกว๊ม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม มีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่า คำเมือง และคำยอง และมีแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด

การพัฒนาโดยใช้กระบวนการทางทฤษฎี terms ๑. technology ด้านเทคโนโลยีนั้นนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นเรื่องสำคัญที่ภาครัฐต้องนำมาใช้เพื่อบริการประชาชนเพื่อความสะดวกรวดเร็ว ๒. Economic ด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

^{๕๕} พจนา ชัชวาล, การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๕๖} วสิษฐ์พล กุลพรม, การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรม ของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, รายงานการวิจัย, (ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

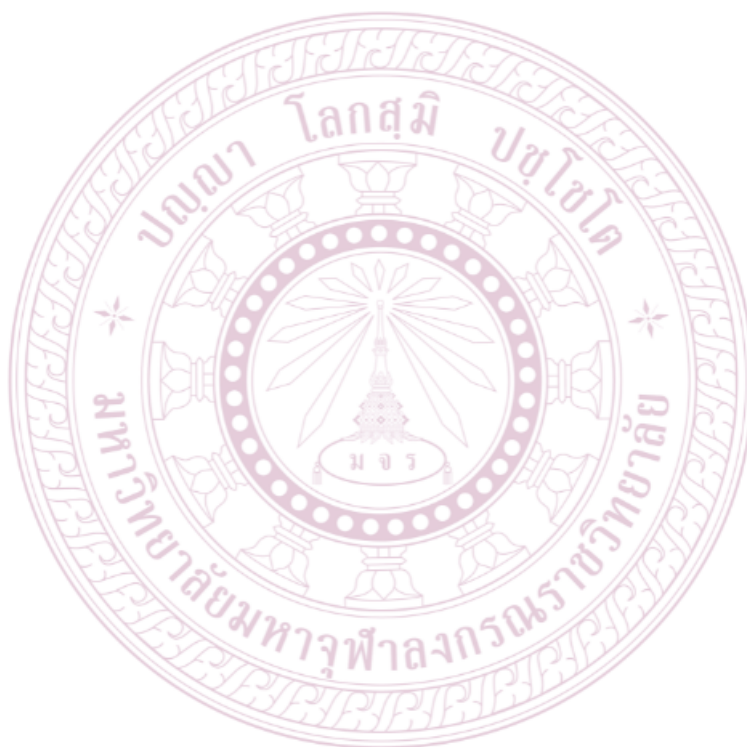
เศรษฐกิจดีทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ประชาชนกินดี อยู่ดี ประชาชนไม่มีหนี้สิน ชุมชนก็เข้มแข็ง ๓. Resource ด้านทรัพยากรบุคคลถือว่าสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาบุคลากร อย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ ๔. Mental ด้านจิตใจ ความเข้มแข็งของชุมชน เริ่มต้นที่จิตใจเป็นสำคัญ ถ้าประชาชนมีจิตใจที่อ่อนแอไม่เข้มแข็งก็พ่ายแพ้แก้ปัญหาชีวิต ไม่สามารถ แก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนได้ ๕. Socio-cultural system ด้านระบบสังคมและวัฒนธรรม ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ให้มีความสำคัญกับกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ทำให้ประชาชนมีศีลธรรม

นอกจากนั้นก็มีการพัฒนากระบวนการสร้างความเข้มแข็งด้วยหลักพุทธธรรม จักร ๔ (ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุลล่อนารถไปสู่ที่หมาย หลักจักร ๔ มีการประยุกต์ใช้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน คือ จักร ๔ ได้แก่ ๑.ปฏิรูปเทศบาล (อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม) ชุมชน ตำบลต้นธงถือว่าตั้งอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมทั้งด้านอาณาเขตที่สะดวกสบายด้านการสัญจร เอื้ออำนวย ต่อหลาย ๆ ด้าน ๒. สัปปุริสสยยะ (สมาคมกับสัตบุรุษ) คือการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการเสวนา คบหาบุคคลอื่นที่เป็นคนดีมีคุณงามความดี ๓.อิตตสัมมาปณิธิ (ตั้งตนไว้ชอบ, ตั้งจิตคิดมุ่งหมาย นำตน ไปถูกทาง) ในตำบลต้นธงดังกล่าวมาแล้วว่ามีโครงการฝึกอบรมธรรมะแก่ประชาชน หลายโครงการ เช่น พระธรรมทูตสัญจร อ.ป.ต.สัญจร พบประชาชนโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า เป็นต้น ๔. ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว, มีพื้นเดิมดี, ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น) ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างคุณความดี จากการประพฤติปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องนั้น นับได้ว่าเป็นทุนเดิมของสังคมที่ได้สั่งสมความดีมาก่อน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมในตำบลต้นธงมีความเข้มแข็ง สงบสุข ตามแบบของชุมชนสังคมวิสุทธิ

สมบูรณ์ ธรรมลังกา^{๕๗} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่าในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงรายเป็นสังคมแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและทางด้านเศรษฐกิจมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิตมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตการจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงรามีอาทิเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผู้นำชุมชนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงส่วนปัจจัยที่มีผล

^{๕๗} สมบูรณ์ ธรรมลังกา, รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๖, หน้า ๕๘.

ต่อความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยสำคัญคือกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนระบบเครือข่ายระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้แก่กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณท์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณท์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย และ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณท์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้จัดกระบวนการและลำดับขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาวิจัยเอาไว้ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณท์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายใต้แผนบูรณาการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” จำนวน ๕๐ รูป/คน

๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเอาไว้ ดังนี้

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕๐ คน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
 - (๑) ตัวแทนของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น เยาวชน และชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ จำนวน ๔๐ คน

(๒) ตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน ๕ คน

(๓) ตัวแทนของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ชุมชนตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน ๕ คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น เยาวชน และชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ โดยมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ที่สำคัญดังนี้

- (๑) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด
- (๒) ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด
- (๓) สภาพปัญหาของการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด
- (๔) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด
- (๕) องค์กรความรู้ที่เกิดจากการศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด

๒. แบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยศึกษาดูงานจากกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธร่วมกับชุมชน ประกอบด้วยตัวแทนของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น เยาวชน และชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ ตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตัวแทนของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ชุมชนตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีประเด็นการสนทนาที่สำคัญดังนี้

- (๑) ตัวผลิตภัณฑ์
- (๒) ช่องทางการตลาด

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

(๑) ออกแบบเครื่องมือการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชน สภาพปัญหาของการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ ตลอดจนองค์ความรู้ที่เกิดจากศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด

(๒) ลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวแทน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๓) สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

ระยะที่ ๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม

(๑) ออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยศึกษาดูงานจากกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

(๒) ลงพื้นที่ดำเนินการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธร่วมกับชุมชน

(๓) สรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่ม และประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นที่ศึกษาร่วมกัน เพื่อนำแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นไปใช้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑. วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบทและสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ดังนี้

(๑) การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

(๒) พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

กระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงระเบียบวิธีการวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อใช้ศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” สามารถเขียนสรุปออกมาเป็นตารางของขั้นตอนความสัมพันธ์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย	ประเด็นการวิจัย	หน่วยการวิจัย/ กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือวิจัย	วิธีเก็บข้อมูลการวิจัย
๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย จังหวัดเลย	การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ	พื้นที่การวิจัย - ชุมชนวัฒนธรรมไทดำหมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	- ศึกษาจากแบบสัมภาษณ์	วิจัยเชิงคุณภาพ - การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ	พื้นที่การวิจัย - ชุมชนวัฒนธรรมไทดำหมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	- ศึกษาจากแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์	วิจัยเชิงคุณภาพ - การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group)

ตารางที่ ๑.๑ แสดงขั้นตอนของกระบวนการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัย คือ ๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ ๒) การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย และ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

๔.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

๔.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

จากการลงพื้นที่ในชุมชนวัฒนธรรมไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จะเห็นได้ว่าชาวไทดำในชุมชนแห่งนี้ถือเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม กล่าวคือนอกจากจะเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองแล้ว ยังมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ “บ้านพิพิธภัณฑท์ไทดำ” ที่มีการจัดตั้งขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นแหล่งสืบสาน อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดำดั้งเดิม ซึ่งมีนายเพชรตะบอง ไพศุณย์ เป็นประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑท์ไทดำ ภายในบ้านพิพิธภัณฑท์ไทดำแห่งนี้จะให้สมาชิกในชมรมแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองของชาวไทดำ คอยบริการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวประจำวัน และที่พิพิธภัณฑท์ไทดำแห่งนี้ยังมีการสอนภาษาไทดำเด็ก ๆ ลูกหลานไทดำในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ รักษาภาษา ตัวอักษรไทดำเอาไว้ไม่ให้สูญหาย และก็ช่วยต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการอนุรักษ์รักษาจัดแสดงวัฒนธรรมประเพณีหลายสิ่งหลายอย่างเอาไว้ได้ เช่น การทอผ้า สวยงามลักษณะต่าง ๆ ผ้าเปี้ยว ผ้าซิ่น ผ้านุ่งลวดลายของชาวไทดำ การทำโมบายประดับตกแต่ง ตุ่มนก ตุ่มหนู โคมไฟ บ้านอนุรักษ์ทรงไทดำ เครื่องประดับประกอบพิธีกรรม และพิธี “แซปาง” คือ พิธีกรรมสำคัญของชาวไทดำที่แสดงความเคารพต่อ “หมอมด” ประจำหมู่บ้าน พิธีแซปางยังเป็นการ

ฉลองความอุดมสมบูรณ์ของหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันไม่มีพิธีกรรมนี้ในหมู่บ้านแล้ว แต่มีการจำลองการเล่นพิธีแซปาง ไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาที่พิพิธภัณฑ์ได้ชมการแสดงแซปางเพื่อถือเป็นการต้อนรับแขกที่มาเยือน นอกจากนั้นยังมีการฟ้อนแคนหรือแซแก่น แซไต ต้อนรับนักท่องเที่ยว และการเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินไม้แจ่งแจ๊ะ มะกอนลอดห่วง เดินกระโป๊ะ เป็นต้น บริเวณใต้ถุนเรือนพิพิธภัณฑ์ ยังมีร้านค้าขายของฝากของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ จากกลุ่มชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ เช่น เสื้อไทดำ ผ้าเปียว ถ้วยย่าม สบู่สมุนไพร โคมบายตุ้มนกตุ้มหนู เครื่องจักสานต่าง ๆ และที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ยังชุดเสื้อผ้าไทดำไว้ให้นักท่องเที่ยวใส่ถ่ายรูป โดยไม่เสียค่าบริการ เปลี่ยนชุด สาเหตุที่ไม่คิดค่าบริการเพราะ ต้องการให้นักท่องเที่ยวที่มาได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวไทดำจริง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำของเรา บางคนเดินทางมาไกล เมื่อมาแล้วอยากให้ใส่ชุดไทดำสวย ๆ ถ่ายรูป เก็บไว้เป็นที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งเคยมาบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำแล้ว^{๕๘} ส่วนการบริหารจัดการบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ จัดแบ่งเป็นฝ่ายในการบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายร้านค้า ฝ่ายรักษาความสะอาด ฝ่ายอาคารสถานที่ ฝ่ายพิธีกรรม ฝ่ายการแสดง ฝ่ายการเล่น ฝ่ายการเรียนการสอน ฝ่ายหอเจ้าบ้าน ฝ่ายที่พัก ฝ่ายพาหนะนำเที่ยว ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายติดต่อประสานงาน ดังภาพที่ ๑.๒

ภาพที่ ๑.๒ บ้านไม้แบบไทดำในบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายเพชรตะบอง ไพศุณย์. ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด, เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๕.

จากข้อมูลพื้นฐานของชุมชนวัฒนธรรมไทดำหมู่บ้านนาป่าหนาด โดยเฉพาะ “บ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ” ซึ่งเป็นเหมือนกับแหล่งรวบรวมสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนไทยดำนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า ประวัติวัฒนธรรมชาวไทดำ รวมถึงเป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกให้กับชาวไทดำให้เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ จึงถือเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนที่มี “ทุนทางวัฒนธรรม” มาแต่เดิม ในที่นี้ก็คือ “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชน” ด้วยศูนย์วัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยะรัง จังหวัดเลย เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ชุมชนที่มีองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีหลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถนำมาเอามาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้ อันจะช่วยให้เกิดการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกได้เป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๔.๑.๑ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนไทดำบ้านนาป่าหนาด

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทดำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “บ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ” ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ใช้ออกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ อันสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทดำบ้านนาป่าหนาดนั้น พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมอันสื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่สะท้อนผ่านเรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดที่มีการอนุรักษ์รักษาและจัดแสดงเอาไว้ให้เห็นในปัจจุบันมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถนำมาเอามาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้ ดังนี้

๔.๑.๑.๑ ผลิตภัณฑ์จากเครื่องรางและของตกแต่งบ้าน

เครื่องรางของขลังที่นิยมนำมาตกแต่งบ้านในวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ เป็นที่ใช้ปิดเป่าสิ่งไม่ดีและนำความโชคดีมาให้ เป็นต้นว่า “ตุ้มนกตุ้มหนู” เครื่องรางของชาวไทดำ ซึ่งชาวไทดำใช้เป็นเครื่องบรรณาการในพิธี แห่ปางไทดำ แก่ “ผีฟ้า” ผู้ปกปักรักษาชาวไทดำให้อยู่เย็นเป็นสุข หลังจากเสร็จพิธีฯ ชาวไทดำจะนำดอกไม้ ไทดำกลับมาแขวนไว้ที่บ้านของตน เพื่อความเป็นสิริมงคล และจะได้นำพาซึ่งความโชคดี และอยู่เย็นเป็นสุขมาให้กับตนและครอบครัว^{๔๔} ดังภาพที่

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางโสภา คุ่มคำ. ที่ปรึกษาศูนย์วัฒนธรรมไทดำ, เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๕.

ภาพที่ ๑.๓ เครื่องรางของชาวไทดำที่นำมาใช้ของตกแต่งบ้าน

๔.๑.๑.๒ ผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย

นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ที่เป็นเครื่องรางของขลังที่ใช้ปิดเป่าสิ่งไม่ดีและนำความโชคดีมาให้ในพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีฟ้าและยังใช้เป็นของตกแต่งบ้านแล้ว ผลิตภัณฑ์อีกอย่างที่ใช้บ่งบอกว่านี่คือ “ไทดำ” ในวัฒนธรรมบ้านนาป่าหนาดนี้ นั่นก็คือ “สิ่งทอ” อันเป็นเครื่องแต่งกายของชาวไทดำ ด้วยชาวไทดำนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำ ซึ่งสีที่นำมาใช้ย้อมเสื้อผ้าเป็นสีมาจากต้นห้อมหรือต้นคราม^{๖๐} ดังภาพที่ ๑.๔

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางแป้น ช้อนเปี้ยยุ่ง. กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านนาป่าหนาด, เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๕.

ภาพที่ ๑.๔ สิ่งทอและเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชาวไทดำ

จากการสัมภาษณ์ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำเป็นเบื้องต้น พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมอันสื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนที่สะท้อนผ่านเรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่มีการอนุรักษ์รักษาและจัดแสดงเอาไว้ให้เห็นในปัจจุบัน เช่น การทอผ้าสวยงามลักษณะต่าง ๆ ผ้าเปียว ผ้าซิ่น ผ้านุ่ง ลวดลายของชาวไทดำ การทำไม้บายประดับตกแต่ง ตุ่มนก ตุ่มหนู โคมไฟ บ้านอนุรักษ์ทรงไทดำ เครื่องประดับมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมความเชื่อทางพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเครื่องรางไปประดับร่วมกับงานบุญประเพณีต่าง ๆ หรือให้เป็นของขวัญกับผู้คนในละแวกหมู่บ้านใกล้เคียง หรือการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากสิ่งทอต่าง ๆ เช่น ผ้าซิ่นแต่งไปร่วมงานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันกับคนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง

๔.๑.๒ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มคนไทดำบ้านนาป่าหนาด

สำหรับการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดนั้น นับเป็นอีกแนวทางการการเรียนรู้และเสริมสร้างลักษณะความเป็นชุมชนพหุทางวัฒนธรรมและศาสนา กล่าวคือความเป็นชุมชนไทดำกับชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงกันที่แม้แต่จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต ความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกัน ก็ไม่ได้เป็นสิ่งกีดกันการไปมาหาสู่กันแต่อย่างใด กลับสร้างความหลากหลายและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ด้วยเหตุนี้ ความเป็นผีและพุทธจึงยังคงผสมผสานปนเปออยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชนแถบนี้ แนวทางหนึ่งที่จะสร้างให้เกิดการ

แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างไทดำกับผู้คนในหมู่บ้านใกล้เคียง จำเป็นต้องสร้างความ เป็นชุมชนร่วมทางวัฒนธรรมในมิติที่เรียกว่า “คติ วิถีพุทธ” ขึ้น

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศูนย์วัฒนธรรมไทดำบ้านนาป่าหนาด สามารถ อธิบายเกี่ยวกับการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มคนไทดำบ้านนาป่าหนาดได้ ดังนี้

๑) ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ที่ สื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน พบว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน การ แต่งกาย การละเล่น อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์^{๖๑} ซึ่งนับวันสิ่งที่บ่งบอกความเป็นไทดำเหล่านี้กำลังจะสืบลือนหายไปจากการรับรู้ ของผู้คนในชุมชนบ้านนาป่าหนาด ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และมีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ^{๖๒} ดังภาพที่ ๑.๕

ภาพที่ ๑.๕ อัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

๒) ด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ที่ สามารถนำเอามาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถี

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายเพชรตะบอง ไพศุนย์. ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด, เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายสุทธิอาน นามทอง. ผู้ใหญ่บ้านนาป่าหนาด หมู่ ๔, เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๕.

ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อทางศาสนาอื่น^{๖๓} ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนไทดำกับชาวบ้านใน
ละแวกใกล้เคียงกันที่แม้แต่จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต ความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกัน ก็ไม่ได้เป็น
สิ่งกีดกันการไปมาหาสู่กันแต่อย่างใด กลับสร้างความหลากหลายและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข^{๖๔}

๓) ด้านสภาพปัญหาของการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด พบว่าควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านการเพิ่มมูลค่าให้กับ
ผลิตภัณฑ์และช่องทางจำหน่าย^{๖๕} เนื่องจากปัจจุบันมีปัจจัยหลายๆ อย่างที่ส่งผลต่อการการเดินทางมา
ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำให้รายได้ที่เกิดจากการขายของที่ระลึกหรือการเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรม
ของไทดำ ลดน้อยลงไปอย่างมาก^{๖๖}

๔) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนา
ป่าหนาด พบว่าปัจจุบันควรมีส่งเสริมหรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การ
ยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ การหาช่องทางจำหน่ายใหม่ ๆ เพื่อช่วยสร้างฐานรายได้ให้เกิดขึ้นกับ
ชุมชนไทดำ^{๖๗} ทั้งนี้การส่งเสริมควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมการนำเสนอความเป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมของ
ไทดำ หรือบริหารจัดการต้นทุนทางวัฒนธรรม เพราะคนในพื้นที่ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ
สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง^{๖๘}

๕) ด้านองค์ความรู้ที่เกิดจากศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด พบว่าเป็นสิ่งที่ควรทำให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็น
การสร้างพื้นที่ความเป็นกลุ่มคนไทดำให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นจำหน่าย^{๖๙} อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการ
ท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย^{๗๐}

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางละออง ขาวนา. ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยดำ, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางจิรวดี ศิลธรรม. นายกเทศมนตรีตำบลเขาแก้ว, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายเพชรตะบอง ไพศุณย์. ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน
๒๕๖๕.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวลาน กรมทอง. ผู้จัดการเลือนอายเอี่ยมศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน
๒๕๖๕.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางจิรวดี ศิลธรรม. นายกเทศมนตรีตำบลเขาแก้ว, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางละออง ขาวนา. ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยดำ, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายเพชรตะบอง ไพศุณย์. ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด, เมื่อวันที่
๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวลาน กรมทอง. ผู้จัดการเลือนอายเอี่ยมศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน
๒๕๖๕.

๔.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

การศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลยนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางคายน จังหวัดเลย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาชาวไทดำที่เป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ ซึ่งสื่อให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ปัจจุบันจะเห็นว่าประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่นับวันยิ่งจะเลือนหายไปจากชุมชน ด้วยมีสิ่งใหม่ ๆ ได้เข้ามาแทนที่จนส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นภูมิปัญญาของไทยดำบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ ทั้งนี้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงเสริมสร้างความเข้าใจในตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธร่วมกับชุมชน ก็ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยทางคณะผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกได้เป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๔.๒.๑ การพัฒนาด้านตัวผลิตภัณฑ์

จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และการจัดเวทีสนทนาร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ พบว่าตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมหลายอย่างสามารถนำเอามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นร่วมกับชุมชนเพื่อนำมาแนวทางในการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ออกเป็น ๒ แนวทาง คือ

๔.๒.๑.๑ การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ด้วยการประยุกต์ให้มีความทันสมัย

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยใช้วิธีการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น พบว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าในตัว ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มลูกค้า แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยปัจจัยข้อจำกัดต่าง ๆ ในเรื่องของการคงเอกลักษณ์ของชาวไทดำ จึงทำได้แค่การหิบบั๊มเอาลวดลายและใช้สีสันท่าง ๆ ตามวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทดำมาเป็นจุดขาย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จึงต้องเน้นไปที่การนำลวดลายการทอและการปักที่โดดเด่นของชาวไทดำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ ๑.๖ และภาพที่ ๑.๗

ภาพที่ ๑.๖ การนำเอาลวดลายผ้าทอพื้นบ้านของชาวไทดำมาสร้างสรรค์เป็นตัวผลิตภัณฑ์

ภาพที่ ๑.๗ ร่วมทีมีลวดลายการทอและการปักของชาวไทดำ

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นร่วมเป็นการนำเอาลวดลายการทอและการปักที่โดดเด่นของชาวไทดำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เน้นไปที่ประโยชน์การใช้สอย โดยประยุกต์ใหม่เพื่อให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายแบบเดิมเอาไว้ โดยลวดลายหลักที่นำไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ ลายพญานาค^{๗๑}

๔.๒.๑.๒ การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ด้วยการขึ้นรูปจากวัตถุดิบที่เหลือใช้

นอกจากการนำเอาลวดลายผ้าทอพื้นบ้านของชาวไทยดำมาประยุกต์ใหม่เพื่อออกแบบให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายแบบเดิมเอาไว้แล้วนั้น จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ ยังพบว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยังสามารถนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การขึ้นรูปจากวัตถุดิบที่เหลือใช้ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้า ดังภาพที่ ๑.๘

ภาพที่ ๑.๘ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการนำเอาเศษผ้าที่เหลือจากการตัดเย็บผ้าของชาวไทดำ

ผลิตภัณฑ์ที่เกิดการปักและปะผ้านำเอามาทำเป็นพวงกุญแจของชาวไทดำนี้ สะท้อนให้เห็นการออกแบบให้เป็นผลิตภัณฑ์โดยมีการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายแบบเดิมเอาไว้ อย่างไรก็ตาม การนำเอาวัตถุดิบที่

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสำลาน กรมทอง. กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านนาป่าหนาด, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๕.

เหลือใช้มาขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของไทยนี้ จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวแทนยังพบว่าสิ่งที่ใช้ห่อหุ้มหรือตัวบรรจุผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจเท่าที่ควร การเพิ่มมูลค่าให้กับตัวบรรจุภัณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปด้วยกัน เพราะบรรจุภัณฑ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างความแตกต่างและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มตัวแทนก็ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านแพคเกจจิ้ง (packaging) คือการใช้วัสดุต่าง ๆ มาประกอบเป็นภาชนะห่อหุ้มสินค้า สำหรับประโยชน์ในการใช้สอยให้มีความแข็งแรง มีความสวยงาม และได้สัดส่วนที่ถูกต้อง ช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้สินค้า ทั้งยังทำให้เกิดความพึงพอใจจากผู้ซื้อสินค้า ทั้งนี้ควรมีการจัดหาวิทยากรของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้ความรู้ในพื้นที่ชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ เพื่อเป็นการฝึกอบรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนอีกทางหนึ่ง^{๗๒}

๔.๒.๒ การพัฒนาด้านช่องทางการตลาด

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมนอกจากการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ด้วยการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น รวมถึงการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ แล้ว จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และการจัดเวทีสนทนาร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ ยังพบว่าการหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มีมากขึ้นกว่าเดิมหรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นร่วมกับชุมชนเพื่อนำมาแนวทางในการพัฒนาด้านช่องทางการตลาดออกไว้เป็น ๒ แนวทาง คือ

๔.๒.๒.๑ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านการออกบูธ

การหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยการนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูธขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐได้จัดขึ้น พบว่านับเป็นการสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยให้เป็นที่รู้จักของผู้คนในสังคมกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูธขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือ

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายกร ไผ่ศูนย์. กรรมการศูนย์วัฒนธรรมไทยดำ ฝ่ายประชาสัมพันธ์, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน

หน่วยของรัฐได้จัดขึ้น จำเป็นต้องเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนไทดำอันจะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ดังภาพที่ ๑.๙

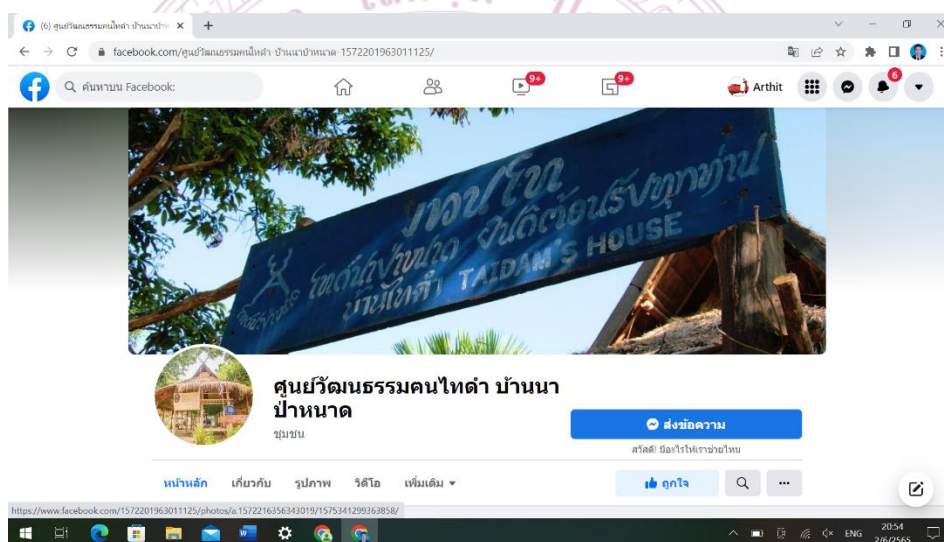

ภาพที่ ๑.๙ ภาพข่าวการนำเสนอวิถีความเป็นไทดำบ้านนาป่านาดกับหน่วยงานของรัฐ

การหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนด โดยการนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูชขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้น แม้บางครั้งอาจจะได้รับผลตอบกลับมาทั้งดีและไม่ดีในแง่ของการเข้าไปร่วมงาน แต่อย่างน้อยก็นับเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนไทดำกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่พร้อมให้การสนับสนุนรวมถึงการส่งเสริมในด้านวัฒนธรรมความเป็นวิถีของไทดำได้เผยแพร่ออกสู่สาธารณชนอีกทางหนึ่ง การออกบูชต่าง ๆ จึงเป็นเหมือนการหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มีมากขึ้นกว่าเดิมหรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

๔.๒.๒.๒ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านการโปรโมท

นอกจากการขยายช่องทางการตลาดเพื่อการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านการออกบูธขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้นแล้วนั้น จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ ยังพบว่าการขยายช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยังสามารถใช้วิธีการโปรโมทสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การจะขยายช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ต้องอาศัยวิธีการโปรโมทผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคนไทดำหรือกลุ่มเครือข่ายที่มีความรู้ความสามารถ กล้าคิดกล้าทำ และเก่งเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอีกแรง ก็จะสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ ๑.๑๐

ภาพที่ ๑.๑๐ เพจการเผยแพร่ข้อมูลศูนย์วัฒนธรรมคนไท/ไทดำ บ้านนาป่าหนาด

การขยายช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยใช้วิธีการโปรโมทสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าระบบกลไกการตลาดมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะการจำหน่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีความรวดเร็ว โดยเฉพาะช่องทางผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันต่อกระแสสังคมที่กำลังไหลบ่าเข้ามา อีกทั้งเพื่อเป็นการเรียนรู้ช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนในการจับจ่ายใช้สอย

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการลงพื้นที่ศึกษาวิจัยในชุมชนวัฒนธรรมไทดำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ทำให้มองเห็นถึงการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย ดังนี้

๔.๓.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย พบว่าชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดถือเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ด้วยเป็นอีกชุมชนที่มี “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม” หรือที่เรียกว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” อันเป็นองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีหลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถนำมาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่า “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ” ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ โดยผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธที่สะท้อนผ่านเรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดที่มีการอนุรักษ์รักษาและจัดแสดงเอาไว้ให้เห็นในปัจจุบันนี้มีอยู่หลายสิ่งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าสวยงามลักษณะต่าง ๆ เช่น ผ้าเปี้ยว ผ้าซิ่น ผ้านุ่งลวดลายของชาวไทดำ หรือการทำโบายประดับตกแต่ง เช่น ตุ่มนก ตุ่มหนู โคมไฟ รวมไปถึงบ้านอนุรักษ์ทรงไทดำ และเครื่องประดับมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมความเชื่อทางพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเครื่องรางในวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทดำไปประดับร่วมกับงานบุญประเพณีต่าง ๆ หรือให้เป็นของขวัญกับผู้คนในละแวกหมู่บ้านใกล้เคียง หรือการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากสิ่งทอต่าง ๆ เช่น ผ้าซิ่นแต่งไปร่วมงานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันกับคนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง ด้วยเหตุที่การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดนั้น นับเป็นอีกแนวทางการการเรียนรู้และเสริมสร้างลักษณะความเป็นชุมชนพหุทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างไทดำกับผู้คนในหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งการสร้างความเป็นชุมชนร่วมทางวัฒนธรรมในลักษณะนี้จะมีการผสมผสานในมิติที่เรียกกันว่า “คติผี วิถีพุทธ” ขึ้นได้

๔.๓.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย พบว่านับเป็นอีกทางเลือกเพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชน และเป็นการสำรวจช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ด้วยผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมหลายอย่างยังเป็นไปในรูปแบบเชิงการอนุรักษ์ของดั้งเดิมเอาไว้อยู่ ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้จึงจำเป็นต้องเน้นไปที่การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น กล่าวคือการสร้างมูลค่าเพิ่ม

ให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยใช้วิธีการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น พบว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าในตัว ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มลูกค้าเกิดความพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยปัจจัยข้อจำกัดต่าง ๆ ในเรื่องของการคงเอกลักษณ์ของชาวไทดำ จึงทำได้แค่การหยิบยืมเอาลวดลายและใช้สีสันท่าง ๆ ตามวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทดำมาเป็นจุดขาย ซึ่งการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จึงต้องเน้นไปที่การนำลวดลายการทอและการปักที่โดดเด่นของชาวไทดำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ กล่าวคือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยังสามารถนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักด้วย

นอกจากนี้ ยังพบว่าการหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มีมากขึ้นกว่าเดิม หรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยการนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกแบบของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้น พบว่านับเป็นการสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เป็นที่รู้จักของผู้คนในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยจำเป็นต้องเน้นไปที่การมีส่วนร่วมซึ่งจะแสดงให้เห็นพลังความร่วมมือของกลุ่มไทดำ อีกทั้งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ ยังพบว่าการขยายช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยังสามารถใช้วิธีการโปรโมทสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งการจะขยายช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ต้องอาศัยวิธีการโปรโมทผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคนไทดำหรือกลุ่มเครือข่ายที่มีความรู้ความสามารถ กล้าคิดกล้าทำ และเก่งเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอีกแรง ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ด้วยปัจจุบันระบบกลไกการตลาดมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีความรวดเร็ว โดยเฉพาะช่องทางผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันต่อกระแสสังคมที่กำลังไหลบ่าเข้ามา อีกทั้งเพื่อเป็นการเรียนรู้ช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนในการจับจ่ายใช้สอย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และ ๒) การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย และ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย ซึ่งสามารถอธิบายผลจากการศึกษาวิจัยออกตามลำดับหัวข้อได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

ชุมชนไทดำในพื้นที่บ้านนาป่าหนาดนี้ถือได้ว่าเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม กล่าวคือนอกเหนือจากจะเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองแล้ว ยังมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น “บ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ” ที่มีการจัดตั้งขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นแหล่งสืบสาน อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดำดั้งเดิม โดยมีนายเพชรตะบอง ไพศุณย์ เป็นประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ รวมถึงมีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา อย่างเช่น “เฮือนอ้าย เอ็ม” ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านลายผ้าดั้งเดิมของคนไทดำ โดยมีนางสำลาน กรมทอง เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นบ้านไทดำ ด้วยเหตุนี้การศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ จึงถือเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนที่มี “ทุนทางวัฒนธรรม” มาแต่เดิมในที่นี้ก็คือ “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชน” ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

๕.๑.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด สามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. ผลិតภัณฑทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนไทดำบ้านนาป่าหนาด

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทดำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “บ้านพิพิธภัณฑไทดำ” ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑที่ใช้อยู่เล่าเรื่องราวต่าง ๆ อันสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทดำบ้านนาป่าหนาดนั้น พบว่าผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมอันสื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่สะท้อนผ่านเรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดที่มีการอนุรักษ์รักษาและจัดแสดงเอาไว้ให้เห็นในปัจจุบันมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถนำเอามาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้ อย่างเช่น ผลิตภัณฑจากเครื่องรางและของตกแต่งบ้าน ซึ่งเครื่องรางของขลังที่นิยมนำมาตกแต่งบ้านในวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ เป็นที่ใช้ปิดเป่าสิ่งไม่ดีและนำความโชคดีมาให้ เป็นต้นว่า “ตุ้มนกตุ้มหนู” เครื่องรางของชาวไทดำ ซึ่งชาวไทดำใช้เป็นเครื่องบรรณาการในพิธี แซปางไทดำ แก่ “ผีฟ้า” ผู้ปกป้องรักษาชาวไทดำให้อยู่เย็นเป็นสุข หลังจากเสร็จพิธีฯ ชาวไทดำจะนำดอกไม้ ไทดำกลับมาแขวนไว้ที่บ้านของตน เพื่อความเป็นสิริมงคล และจะได้นำพาซึ่งความโชคดี และอยู่เย็นเป็นสุขมาให้กับตนและครอบครัว หรือผลิตภัณฑที่ใช้อย่างบอกว่าเป็นคือ “ไทดำ” ในวัฒนธรรมบ้านนาป่าหนาดนี้ นั่นก็คือ “สิ่งทอ” อันเป็นเครื่องแต่งกายของชาวไทดำ ด้วยชาวไทดำนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำ ซึ่งสีที่นำมาใช้ย้อมเสื้อผ้าเป็นสีมาจากต้นหอมหรือต้นคราม

นอกจากนี้ผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมอันสื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่สะท้อนผ่านเรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่มีการอนุรักษ์รักษาและจัดแสดงเอาไว้ให้เห็นในปัจจุบัน เช่น การทอผ้าสวยงามลักษณะต่าง ๆ ผ้าเปี้ยว ผ้าซิ่น ผ้านุ่งลวดลายของชาวไทดำ การทำโคมบายประดับตกแต่ง ตุ้มนก ตุ้มหนู โคมไฟ บ้านอนุรักษ์ทรงไทดำ เครื่องประดับมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาผลิตภัณฑที่นำทำจากเครื่องรางไปประดับร่วมกับงานบุญประเพณีต่าง ๆ หรือให้เป็นของขวัญกับผู้คนในละแวกหมู่บ้านใกล้เคียง หรือการนำเอาผลิตภัณฑที่ทำมาจากสิ่งทอต่าง ๆ เช่น ผ้าซิ่นแต่งไปร่วมงานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันกับคนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง

๒. การเสริมสร้างผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มคนไทดำบ้านนาป่าหนาด

สำหรับการเสริมสร้างผลิตภัณฑทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดนั้น นับเป็นอีกแนวทางการการเรียนรู้และเสริมสร้างลักษณะความเป็นชุมชนพหุทางวัฒนธรรมและศาสนา กล่าวคือความเป็นชุมชนไทดำกับชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงกันที่แม้แต่จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต ความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกัน ก็ไม่ได้เป็นสิ่งกีดกันการไปมาหาสู่กัน

แต่อย่างใด กลับสร้างความหลากหลายและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ด้วยเหตุนี้ ความเป็นผีและพุทธ จึงยังคงผสมผสานปนเปื้อนในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชนแถบนี้ แนวทางหนึ่งที่จะสร้างให้เกิด การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างไทดำกับผู้คนในหมู่บ้านใกล้เคียง จำเป็นต้องสร้าง ความเป็นชุมชนร่วมทางวัฒนธรรมในมิติที่เรียกว่า “คติผี วิถีพุทธ” ขึ้น

จากการออกแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศูนย์วัฒนธรรม ไทดำบ้านนาป่าหนาด สามารถอธิบายได้ ดังนี้

๑) ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน พบว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทดำบ้านนาป่าหนาดมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การละเล่น อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เป็น เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งนับวันสิ่งที่บ่งบอกความเป็นไทดำเหล่านี้กำลังจะสืบลือนหายไปจาก การรับรู้ของผู้คนในชุมชนบ้านนาป่าหนาด ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และมีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ

๒) ด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ที่สามารถนำเอามาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่างที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถี ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อทางศาสนาอื่น ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนไทดำกับชาวบ้านใน ละแวกใกล้เคียงกันที่แม้แต่จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต ความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกัน ก็ได้เป็น สิ่งกีดกันการไปมาหาสู่กันแต่อย่างใด กลับสร้างความหลากหลายและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๓) ด้านสภาพปัญหาของการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด พบว่าควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านการเพิ่มมูลค่าให้กับ ผลิตภัณฑ์และช่องทางจำหน่าย เนื่องจากปัจจุบันมีปัจจัยหลายๆ อย่างที่ส่งผลต่อการการเดินทางมา ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำให้รายได้ที่เกิดจากการขายของที่ระลึกหรือการเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรม ของไทดำลดน้อยลงไปอย่างมาก

๔) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้าน นาป่าหนาด พบว่าปัจจุบันควรมีส่งเสริมหรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การ ยกกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ การหาช่องทางจำหน่ายใหม่ ๆ เพื่อช่วยสร้างฐานรายได้ให้เกิดขึ้นกับ ชุมชนไทดำ ทั้งนี้การส่งเสริมควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมการนำเสนอความเป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมของไทดำ หรือบริหารจัดการต้นทุนทางวัฒนธรรม เพราะคนในพื้นที่ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ สิ่ง ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

๕) ด้านองค์ความรู้ที่เกิดจากศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด พบว่าเป็นสิ่งที่ควรทำให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ความเป็นกลุ่มคนไทดำให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นจำหน่าย อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

๕.๑.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาชาวไทดำที่เป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ อันสื่อให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ปัจจุบันจะเห็นว่าประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในวันยังจะเลือนหายไปจากชุมชน ด้วยมีสิ่งใหม่ ๆ ได้เข้ามาแทนที่จนส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นภูมิปัญญาของไทยไทดำบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ ทั้งนี้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงเสริมสร้างความเข้าใจในตัวผลผลิตผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธร่วมกับชุมชน ก็ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การพัฒนาด้านตัวผลิตภัณฑ์

ตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมหลายอย่างสามารถนำเอามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นร่วมกับชุมชนเพื่อนำมาแนวทางในการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ออกไว้คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยใช้วิธีการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น พบว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าในตัว ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มลูกค้า แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยปัจจัยข้อจำกัดต่าง ๆ ในเรื่องของการคงเอกลักษณ์ของชาวไทดำ จึงทำได้แค่การหยิบยืมเอาลวดลายและใช้สีสันท่าง ๆ ตามวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทดำมาเป็นจุดขาย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จึงต้องเน้นไปที่การนำลวดลายการทอและการปักที่โดดเด่นของชาวไทดำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ อย่างเช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นร่วมเป็นการนำเอาลวดลายการทอและการปักที่โดดเด่นของชาวไทดำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เน้นไปที่ประโยชน์การใช้สอย โดยประยุกต์ใหม่เพื่อให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายแบบเดิมเอาไว้ โดยลวดลายหลักที่นำไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ ลายพญานาค

นอกจากนี้แล้ว จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ ยังพบว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยัง

สามารถนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่าการขึ้นรูปจากวัตถุดิบที่เหลือใช้จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้า อย่างเช่น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดการปึกและปะผ้านำเอามาทำเป็นพวงกุญแจของชาวไทดำนี้ สะท้อนให้เห็นการออกแบบให้เป็นผลิตภัณฑ์โดยมีการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งยังคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายแบบเดิมเอาไว้ อย่างไรก็ตาม การนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของไทดำนี้ จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวแทนยังพบว่าสิ่งที่ใช้ห่อหุ้มหรือตัวบรรจุผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจเท่าที่ควร การเพิ่มมูลค่าให้กับตัวบรรจุภัณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปด้วยกัน เพราะบรรจุภัณฑ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างความแตกต่างและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มตัวแทนก็ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านแพคเกจจิ้ง (packaging) คือการใช้วัสดุต่าง ๆ มาประกอบเป็นภาชนะหุ้มห่อสินค้า สำหรับประโยชน์ในการใช้สอยให้มีความแข็งแรง มีความสวยงาม และได้สัดส่วนที่ถูกต้อง ช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้สินค้า ทั้งยังทำให้เกิดความพึงพอใจจากผู้ซื้อสินค้า ทั้งนี้ควรมีการจัดหาวิทยากรของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้ความรู้ในพื้นที่ชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ เพื่อเป็นการฝึกอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนอีกทางหนึ่ง

๒. การพัฒนาด้านช่องทางการตลาด

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมนอกจากการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ด้วยการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น รวมถึงการนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ แล้ว จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และการจัดเวทีสนทนาร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ ยังพบว่าการหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มีมากขึ้นกว่าเดิมหรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นร่วมกับชุมชนเพื่อนำมาแนวทางในการพัฒนาด้านช่องทางการตลาดออกไว้คือ การหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยการนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูชขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้น พบว่านับเป็นการสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยให้เป็นที่รู้จักของผู้คนในสังคมวงกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูชขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้น จำเป็นต้องเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนไทดำอันจะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น อย่างไรก็ตามการ

หาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยการนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูชขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้น แม้บางครั้งอาจจะได้รับผลตอบกลับมาทั้งดีและไม่ดีในแง่ของการเข้าไปร่วมงาน แต่อย่างน้อยก็นับเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนไทดำกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่พร้อมให้การสนับสนุนรวมถึงการส่งเสริมในด้านวัฒนธรรมความเป็นวิถีของไทดำได้เผยแพร่ออกสู่สาธารณชนอีกทางหนึ่ง การออกบูชต่าง ๆ จึงเป็นเหมือนการหาช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มีมากขึ้นกว่าเดิมหรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แล้ว จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ ยังพบว่าการขยายช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยังสามารถใช้วิธีการโปรโมทสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนว่า การจะขยายช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ต้องอาศัยวิธีการโปรโมทผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคนไทดำหรือกลุ่มเครือข่ายที่มีความรู้ความสามารถ กล้าคิดกล้าทำ และเก่งเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอีกแรง ก็จะสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การขยายช่องทางการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยใช้วิธีการโปรโมทสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าระบบกลไกการตลาดมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะการจำหน่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีความรวดเร็ว โดยเฉพาะช่องทางผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันต่อกระแสสังคมที่กำลังไหลบ่าเข้ามา อีกทั้งเพื่อเป็นการเรียนรู้ช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนในการจับจ่ายใช้สอย

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลยครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย จะเห็นว่าชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดถือเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ด้วยเป็นอีกชุมชนที่มี “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม” หรือที่เรียกว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” อัน

เป็นองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีหลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถนำเอามาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่า “ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ” ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในบ้านนาป่าหนาดแห่งนี้ สอดคล้องกับที่ ประทับใจ สุวรรณธาดา และศักดิ์ชาย สิกขา^{๗๓} ที่กล่าวว่า การนำทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้สามารถดำเนินการได้ในทุกผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ของใช้ของตกแต่ง ของที่ระลึก ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์สืบสานต้นทุนในท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชน โดยผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธที่สะท้อนผ่านเรื่องราววิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาดที่มีการอนุรักษ์รักษาและจัดแสดงเอาไว้ให้เห็นในปัจจุบันนี้มีอยู่หลายสิ่งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าสวยงามลักษณะต่าง ๆ เช่น ผ้าเปียย ผ้าซิ่น ผ้าถุงลวดลายของชาวไทดำ หรือการทำโมบายประดับตกแต่ง เช่น ตุ่มนก ตุ่มหนู โคมไฟ รวมไปถึงบ้านอนุรักษ์ทรงไทดำ และเครื่องประดับมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมความเชื่อทางพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเครื่องรางในวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทดำไปประดับร่วมกับงานบุญประเพณีต่าง ๆ หรือให้เป็นของขวัญกับผู้คนในละแวกหมู่บ้านใกล้เคียง หรือการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากสิ่งทอต่าง ๆ เช่น ผ้าซิ่นแต่งไปร่วมงานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันกับคนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง ด้วยเหตุที่การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดนั้น นับเป็นอีกแนวทางการการเรียนรู้และเสริมสร้างลักษณะความเป็นชุมชนพหุทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ในทำนองเดียวกับที่ ดวงเพชร สมศรี และประพันธ์ ศุภสร^{๗๔} ได้ศึกษาเรื่อง “วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย” ได้กล่าวให้เห็นว่า ความเอื้ออาทรเป็นวิถีวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยที่สืบทอดมาแต่โบราณ ซึ่งวิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรนี้ได้สะท้อนผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมสังคม มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมแบบเอื้ออาทรเหล่านี้ เป็นพลังทำให้คนในชุมชน ในสังคมมีจิตช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ประชาชนพลเมืองในประเทศมีโครงการและกิจกรรมการช่วยเหลือกันด้วยดีตลอดมา การมีจิตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจแบ่งปัน ความห่วงใยต่อกัน ซึ่งเป็นพลังอย่างหนึ่งที่ผูกจิตของทุกคนทั้งใน

^{๗๓} ประทับใจ สุวรรณธาดา และศักดิ์ชาย สิกขา, การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา: ในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนบน, วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑, หน้า ๑๕๓.

^{๗๔} ดวงเพชร สมศรี และประพันธ์ ศุภสร, วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๑ ประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๖๐, หน้า ๓๒.

ระดับปัจเจกบุคคลและสังคมให้เกิดการช่วยเหลือกัน กระจายพลังผ่านกิจกรรมในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพาอาศัย วัฒนธรรมแห่งการให้วัฒนธรรมแห่ง การทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างแนบแน่น กลายเป็นวิถี วัฒนธรรมของสังคมที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนและเป็นพลังขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมของสังคมให้ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ความเอื้ออาทรยังก่อให้เกิดพลังในการประสานผู้คนในสังคม ต่างชาติ ต่างศาสนาให้มาร่วมแรงร่วมใจกันทำโครงการและกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและ สังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างไทดำกับ ผู้คนในหมู่บ้านใกล้เคียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งการสร้างความเป็น ชุมชนร่วมทางวัฒนธรรมในลักษณะนี้จะมีการผสมผสานในมิติที่เรียกกันว่า “คติผี วิถีพุทธ” ขึ้นได้

๕.๒.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัด

เลย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทดำในจังหวัดเลย จะเห็นได้ว่าเป็นอีกทางเลือกเพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชน และเป็นการสำรวจช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยผลิตภัณฑ์ ทางวัฒนธรรมหลายอย่างยังเป็นไปในรูปแบบเชิงการอนุรักษ์ของดั้งเดิมเอาไว้อยู่ ดังนั้นการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้จึงจำเป็นต้องเน้นไปที่การเพิ่มมูลค่าให้กับ ผลิตภัณฑ์ ทั้งการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น กล่าวคือการ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยใช้วิธีการออกแบบ ใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น พบว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่า ในตัว ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยปัจจัยข้อจำกัดต่าง ๆ ในเรื่องของการคงเอกลักษณ์ของชาวไทดำ จึงทำได้แค่การหยิบยืมเอาลวดลายและใช้สีสันท่าง ๆ ตามวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทดำมาเป็นจุด ขาย ซึ่งการออกแบบใหม่เพื่อประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จึงต้องเน้นไปที่การ นำลวดลายการทอและการปักที่โดดเด่นของชาวไทดำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงการนำเอา วัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ กล่าวคือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ ทางวัฒนธรรมยังสามารถนำเอาวัตถุดิบที่เหลือใช้มาผลิตหรือขึ้นรูปให้เป็นสิ่งของอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้อง คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ ดวงจันทร์ นาชัยสินธุ์^{๗๕} ได้ศึกษาเรื่อง “การ

^{๗๕} ดวงจันทร์ นาชัยสินธุ์, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยทุนทางวัฒนธรรมชุมชนวิถีบวก กลุ่มทอเสื่อบ้าน ท่อนใหม่ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒, หน้า ๒๘๘.

พัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยทุนทางวัฒนธรรมชุมชนวิถีบวก กลุ่มทอเสื่อบ้านท่อนใหม่ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” ที่กล่าวว่าปัจจัยที่สำคัญของการแข่งขันผลิตภัณฑ์นั้น ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าภายใต้แนวคิด “การสร้างสรรค์คุณค่า” การต่อยอดจากสินค้าเดิมให้ดีขึ้นให้เป็นสินค้าใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การปรับเปลี่ยนกระบวนการ การเพิ่มผลผลิต เป็นการพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ของความมั่นคงยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

นอกจากนี้ ยังพบว่าการหาช่องทางตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้นกว่าเดิม หรือขยายไปสู่ช่องทางใหม่ ๆ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การหาช่องทางตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด โดยการนำเสนอวิถีความเป็นภูมิปัญญาของชาวไทดำผ่านการออกบูธขายของในงานต่าง ๆ ที่ทางเอกชนหรือหน่วยของรัฐได้จัดขึ้น พบว่านับเป็นการสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เป็นที่รู้จักของผู้คนในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยจำเป็นต้องเน้นไปที่การมีส่วนร่วมซึ่งจะแสดงให้เห็นพลังความร่วมมือของกลุ่มไทดำ อีกทั้งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดนี้ ยังพบว่าการขยายช่องทางตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมยังสามารถใช้วิธีการโปรโมทสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งการจะขยายช่องทางตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ต้องอาศัยวิธีการโปรโมทผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคนไทดำหรือกลุ่มเครือข่ายที่มีความรู้ความสามารถ กล้าคิดกล้าทำ และเก่งเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอีกแรง ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมบูรณ์ ธรรมลังกา^{๗๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” ที่กล่าวให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนว่า มีปัจจัยสำคัญคือกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนระบบเครือข่ายระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกลยุทธ์สร้าง

^{๗๖} สมบูรณ์ ธรรมลังกา, รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๖, หน้า ๕๘.

จิตสำนึกรักบ้านเกิด เช่นเดียวกับที่ ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ^{๗๗)} ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพร อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย” เสนอให้เห็นแนวทางการอนุรักษ์และแนวทางการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมว่า ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน ควรมีการจัดตั้งกลุ่มการอนุรักษ์หรือกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อที่จะนำเรื่องราวและเรื่องเล่าของชุมชนมานำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ ควรมีการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบการอนุรักษ์และต่อยอดศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจถึงระบบการบริหารจัดการและการดำเนินการในทุกมิติ ทั้งที่เกี่ยวกับคนและศิลปวัฒนธรรม ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรมีการออกนอกพื้นที่ของชุมชนเพื่อนำเสนอศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างและมีอัตลักษณ์ในงานเทศกาลหรืองานประชุม สัมมนาอย่างต่อเนื่อง ควรมีการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงเพื่อจัดทำสื่อหลากหลายรูปแบบสำหรับการเผยแพร่ และการสร้างกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ให้มีทักษะการสื่อสารและการแสดงศิลปวัฒนธรรมสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยปัจจุบันระบบกลไกการตลาดมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะการจำหน่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีความรวดเร็ว โดยเฉพาะช่องทางผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันต่อกระแสสังคมที่กำลังไหลบ่าเข้ามา อีกทั้งเพื่อเป็นการเรียนรู้ช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนในการจับจ่ายใช้สอย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

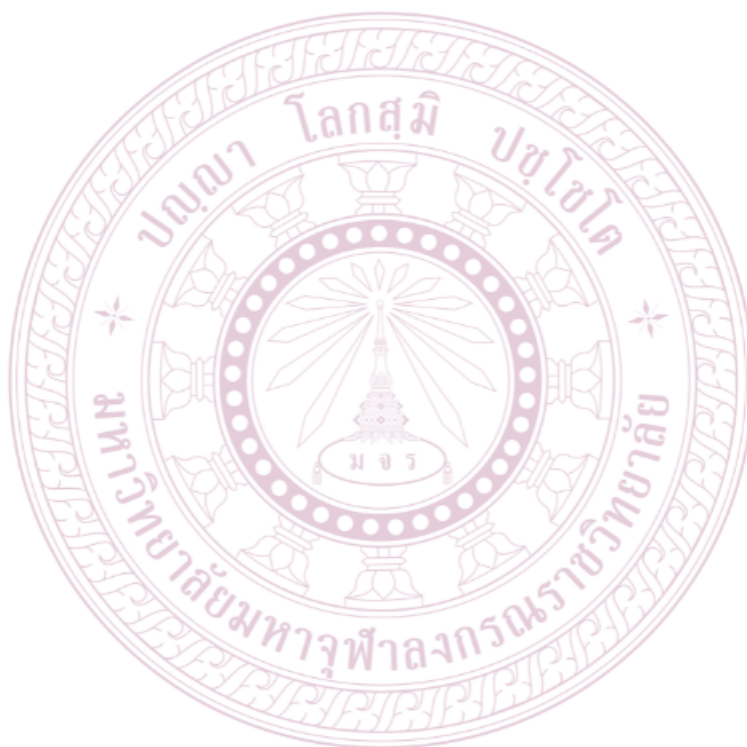
การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

๑. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ/กระบวนการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์และช่องทางการตลาดเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน
๒. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่สามารถนำมาสร้างสรรค์หรือต่อยอดร่วมกับตัวผลิตภัณฑ์ที่มีความเชื่อทางศาสนาคล้ายคลึงกัน อย่างเช่น พุทธศาสนา เพื่อสร้างความเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น

^{๗๗)} ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพร อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๙๒.

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัย พบว่าการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์และช่องทางการตลาดเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในชุมชนบ้านนาป่าหนาดนี้ ควรเริ่มจากการที่คนในชุมชนให้ความสำคัญ ตระหนักถึงปัญหา และความต้องการในการสร้างอาชีพ และสนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการส่งเสริมจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนในการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยทั้งการออกแบบ ประโยชน์ใช้สอย และความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อที่น่าจะเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. ความทรงจำ/สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. กรุงเทพมหานคร:

สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, ๒๕๐๗.

กรมศิลปากร. การปฏิบัติงานของกรมศิลปากรทางด้านโบราณคดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุ

สภาลาดพร้าว, ๒๕๑๕.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.

๒๕๕๙ และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ.

๒๐๐๓. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๕๙.

กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๖๒.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่

ที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

โกวิท พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เอ็กเพเน็ท, ๒๕๕๓.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี. ประชุมศิลา

จารึก ภาคที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.

นิยพรรณ วรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส, ๒๕๕๐.

บำรุง บุญปัญญา. ๓ ทศวรรษ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. สุรินทร์: โครงการหนังสือดอกตูบป่า,

๒๕๕๙.

บุญยงค์ เกศเทศ. วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์การพิมพ์, ๒๕๓๖.

ปฐม นิคมานนท์. การค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย.

กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕.

ประเวศ วะสี. ภูมิปัญญาไทยและศักยภาพของชุมชนปัญหาด้านวิกฤตสู่ทางรอด. กรุงเทพมหานคร:

หมู่บ้าน, ๒๕๓๐.

พจนา ชัชวาล. การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอคำม่วน จังหวัดกาฬสินธุ์.

มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **สู่การศึกษาแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

พิบูล ทีปะपाल. **การบริหารการตลาด=Marketing Management**. กรุงเทพมหานคร: อมรการ

พิมพ์, ๒๕๔๗.

มนู อุดมเวช. **ประวัติศาสตร์ไทดำในประเทศไทย**. เพชรบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๗.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **สถานะตลาดปัจจุบันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่**.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.

เรณู เหมือนจันทร์เชย. **ความเชื่อเรื่องผีของไทยโซ่ง**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ

พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพมหานคร: สบายดี, ๒๕๔๓.

ศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์. **วิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์,

๒๕๔๘.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สมคิด ศรีสิงห์. **วัฒนธรรมของไทยโซ่งดำ (ลาวโซ่ง) ในจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร**.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗.

สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ไทยโซ่ง**. นครปฐม: สถาบันวิจัย

ภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม**

แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. **รากฐานแห่งชีวิต: วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: หมู่บ้าน,

๒๕๓๓.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗.

อภิญญาวัฒน์ โพธิ์सान. **สารัตถะคติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์,

๒๕๕๒.

อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรมศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**, พิมพ์

ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

อานันท์ กาญจนพันธ์. **ทะลุกรอบคิดของทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๖.

๑.๒ บทความ

- ดวงจันทร์ นาชัยสินธุ์. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยทุนทางวัฒนธรรมชุมชนวิถีบวก กลุ่มทอเสื่อบ้าน
ท่อนใหม่ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๒.
- ดวงเพชร สมศรี และประพันธ์ ศุภสร. วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย.
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๑ ประจำเดือนมิถุนายน,
๒๕๖๐.
- ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ. แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่
หมู่บ้านน้ำพร อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๔.
- ประทับใจ สุวรรณธาดา และศักดิ์ชาย สิกขา. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ทุน
ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา: ในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนบน. วารสารวิชาการ ศิลปะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม-
ธันวาคม, ๒๕๖๑.
- สมบูรณ์ ธรรมลงกา. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น
ฐานในจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒.
ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน, ๒๕๕๖.

๑.๓ รายงานการวิจัย

- นำวัลย์ กิจรักษกุล. การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาว
โซ่งในจังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๓๒.

๑.๔ วิทยานิพนธ์

- พระมหาประจักษ์ พนาลัย. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมของ
หมอเสนเรือนในชุมชนชาวไทยทรงดำ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์.
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑.
- เพชรตะบอง ไพศุณย์. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทยดำในกระแสการเปลี่ยนแปลง:
กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับไทดำในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว. ดุษฎีนิพนธ์. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๓.

- วสิษฐ์พล กุลพรม. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรม ของ
เทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. รายงานการวิจัย. ลำพูน: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, ๒๕๖๐.
- สุกัญญา จันทะสุน. ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด : การศึกษา “พิธีเสนเรือน” ของ
ลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๓๘.
- อัญชลี บุณยะสิงห์. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโซ่ง.
วิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑.

๑.๕ เอกสารอัดสำนวน

- บันเทิง เพียรคำ. การศึกษาข้อมูลการแบ่งสาขาระบบและแนวทางการยกย่องเชิดชูเกียรติ
ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรมและบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม : วัฒนธรรม
อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และ Living Human Treasures ของ UNESCO และ
ต่างประเทศ. เอกสารประกอบการประชุม คณะทำงานจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการ
คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม กรม
ส่งเสริมวัฒนธรรม. (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๕๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

- Baccam, D. et al. Tai Dam-English, English-Tai Dam Vocabulary Book. Bangkok:
Chulalongkorn University, 1989.
- E. Adamson Hoebel. Anthropology: The Study of Man, Third edition. New York:
McGraw-Hill Book Company, 1949.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือเชิญเป็นผู้ให้ข้อมูล

ที่ อว. ๘๐๓๓/ ว.๐๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ชุมชนเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาป่าหนาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการโครงการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร. นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย พร้อมคณะ ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโครงการวิจัย ในวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ บ้านพิพิธภักดีไผ่ดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน ผู้ประสานงานโครงการ โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร.)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์เลย
ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

หมายเหตุ : ๑. ผู้ประสานงานโครงการวิจัย พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕
ผู้ช่วยนักวิจัย นายเอกลักษณ์ คงทิพย์ โทร ๐๙๕-๑๘๙๒๔๙๘
๒. ผู้เข้าร่วมโครงการเตรียมสำเนาบัตรประชาชนเพื่อรับเบี้ยประชุมด้วย

ที่ อว. ๘๐๓๓/ ว.๐๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่ประชุมโครงการวิจัย

เจริญพร ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑิ์ไคดำ บ้านนาป่าหนาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการโครงการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร. นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย พร้อมคณะ ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้ใช้สถานที่เพื่อประชุม และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโครงการวิจัย ในวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ บ้านพิพิธภัณฑิ์ไคดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน ผู้ประสานงานโครงการ โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร.)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์เลย

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

หมายเหตุ : ๑. ผู้ประสานงานโครงการวิจัย พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕

ผู้ช่วยนักวิจัย นายเอกลักษณ์ คงทิพย์ โทร ๐๙๕-๑๘๙๒๔๙๘

๒. ผู้เข้าร่วมโครงการเตรียมสำเนาบัตรประชาชนเพื่อรับเบี้ยประชุมด้วย

ที่ อว. ๘๐๓๓/ ว.๐๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่ประชุมโครงการวิจัย

เจริญพร ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาป่าหนาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการโครงการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร. นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย พร้อมคณะ ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้ใช้สถานที่เพื่อประชุม และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโครงการวิจัย ในวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ “เฮือนอ้าย เอ็ม” วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน ผู้ประสานงานโครงการ โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร.)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์เลย
ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

หมายเหตุ : ๑. ผู้ประสานงานโครงการวิจัย พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕

ผู้ช่วยนักวิจัย นายเอกลักษณ์ คงทิพย์ โทร ๐๙๕-๑๘๙๒๔๔๘

๒. ผู้เข้าร่วมโครงการเตรียมสำเนาบัตรประชาชนเพื่อรับเบี้ยประชุมด้วย

ที่ อว. ๘๐๓๓/ ว.๐๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรประชุมเชิงปฏิบัติการ

เจริญพร ดร.เพชรตะบอง ไพศุภย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการโครงการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร. นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย พร้อมคณะ ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ในวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ บ้านพิพิธภัณฑสถานไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน ผู้ประสานงานโครงการ โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร.)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์เลย
ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

หมายเหตุ : ๑. ผู้ประสานงานโครงการวิจัย พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕
ผู้ช่วยนักวิจัย นายเอกลักษณ์ คงทิพย์ โทร ๐๙๕-๑๘๙๒๔๔๘
๒. ผู้เข้าร่วมโครงการเตรียมสำเนาบัตรประชาชนเพื่อรับเบี้ยประชุมด้วย

ที่ อว. ๘๐๓๓/ ว.๐๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรประชุมเชิงปฏิบัติการ

เจริญพร คุณสำลาน กรมทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการโครงการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร. นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย พร้อมคณะ ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย” ในวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ “เขื่อนอ้าย เอ็ม” วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ พระมหาสมศักดิ์ สติสมฺปนฺโน ผู้ประสานงานโครงการ โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูปริยัติคุณรังษี, ผศ.ดร.)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์เลย
ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

หมายเหตุ : ๑. ผู้ประสานงานโครงการวิจัย พระมหาสมศักดิ์ สติสมฺปนฺโน โทร ๐๘๖-๒๓๗๐๑๕๕
ผู้ช่วยนักวิจัย นายเอกลักษณ์ คงทิพย์ โทร ๐๙๕-๑๘๙๒๔๔๘
๒. ผู้เข้าร่วมโครงการเตรียมสำเนาบัตรประชาชนเพื่อรับเบี้ยประชุมด้วย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้จัดทำขึ้นตามโครงการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย และเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดเลย

หมายเหตุ

กรุณาให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ข้อมูลที่ได้จากการให้สัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งการให้สัมภาษณ์นี้จะไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

๑.๒ สถานที่สัมภาษณ์.....

๑.๓ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

๑.๔ ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย.....บันทึกข้อมูล.....

ตอนที่ ๒ ประเด็นการสัมภาษณ์

๒.๑ ท่านคิดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนมีอะไรบ้าง

๒.๒ ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ที่สามารถนำมาผสมผสานเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง

๒.๓ ท่านคิดว่าสภาพปัญหาของการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด มีอะไรบ้าง

๒.๔ ท่านคิดว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ปัจจุบันควรมีทิศทางหรือแนวโน้มอย่างไรบ้าง

๒.๕ ท่านคิดว่าองค์ความรู้ที่เกิดจากการเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำบ้านนาป่าหนาด ควรได้รับการเผยแพร่สู่สังคมในวงกว้างอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

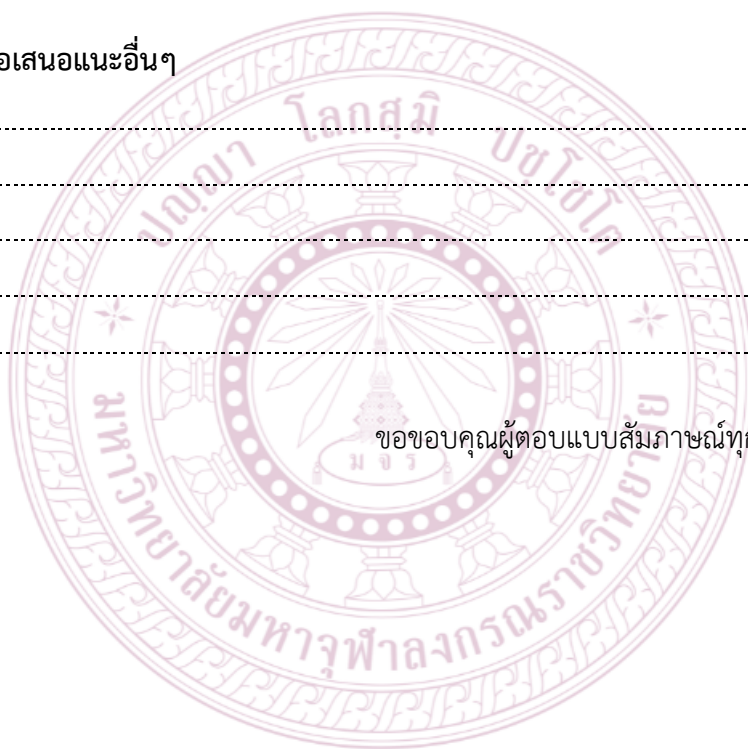
.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบกิจกรรมการวิจัย

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล/ฉายา	ตัวแทน
๑	นางชญาณี แสงสว่าง	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๒	นางอรอุมา อังตระกูล	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓	นายพิสิทธิ์ ทันทา	นักการ (ประจำศูนย์ไต่ถาม)
๔	นายสุทธิาน นามกอง	ผู้ใหญ่บ้านนาป่าหนาด หมู่ ๔
๕	นายเร็กซ์ดี ปางชาติ	ปราชญ์ผู้รู้
๖	นางสำลาน กรมทอง	เฮือนอ้ายเอี่ยมศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ
๗	นางละออง ขาวนา	ปราชญ์ผู้รู้
๘	นายเพชรตะบอง ไพศุณย์	ประธานชมรมบ้านพิพิธภัณฑสถานไทดำ
๙	นางประจักษ์ อินยานวน	กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านนาป่าหนาด
๑๐	นายกร ไพศุณย์	กรรมการศูนย์วัฒนธรรมไทยดำ
๑๑	นายพัน ไพศุณย์	กรรมการศูนย์วัฒนธรรมไทยดำ
๑๒	นางโสภา คุ่มคำ	ประธานกลุ่มทอผ้าไทดำบ้านนาป่าหนาด
๑๓	นางหนูจร ไพศุณย์ (ชัยปัญญา)	ปราชญ์ผู้รู้
๑๔	นางแป้น ช้อนเปี้ยยุ่ง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๑๕	นางสายใจ อินยานวน	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๑๖	นางโสภา ไชยเสนา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๑๗	นางสก็อต ไชยเสนา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๑๘	นางแป้ม ช้อนเปี้ยยุ่ง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๑๙	นางสุภาพร ช้อนเปี้ยยุ่ง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๐	นางสะหลับ นามกอง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๑	นางไกรวัล สดด้วง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๒	นางฉลาด ช้อนเต็ม	กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านนาป่าหนาด
๒๓	นางอุทัย ช้อนเปี้ยยุ่ง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๔	นางปิ่น อ้อยนอ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๕	นางละออง ขาวนา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๖	นางแจ้ ช้อนเปี้ยยุ่ง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๗	นายณัฐชนน สีหา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๒๘	นางเสถียร บุคตา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล/ฉายา	ตัวแทน
๒๙	นางคำพอย อ้อยนอ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๐	นางเหรียญ นาลี	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๑	นางพิน คุ่มคำ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๒	นายศรายุทธ สิมมา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๓	นายวิเชียร ศรีกระหัน	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๔	นายเกษม ซ้อนเต็ม	ผู้นำศาสนา
๓๕	นางสาวลัดดาวรรณ ชาวตร	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๖	นางสาวรุ่งทราย วันคำ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๗	นางจุฑาทิพ อินเนียร	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๓๘	นายสวรรคค์ พันหา	ปราชญ์ผู้รู้
๓๙	นายบพิศ แห้วก้อยอม	ปราชญ์ผู้รู้
๔๐	นางวิน ศรีคำ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๔๑	นายน้อย ชาวตร	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๔๒	นางสาวแพรวา ศรีปัญญา	ลูกหลานไทดำบ้านนาป่าหนาด
๔๓	นายภูไท สายเกียรติวงศ์	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๔๔	นางสาวทิมพร กรมทอง	แม่ค้าบ้านนาป่าหนาด
๔๕	นายณัฐวุฒิ กว้างทุ่ง	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๔๖	นางสาวณัฐนรี หาญธงชัย	ลูกหลานไทดำบ้านนาป่าหนาด
๔๗	นายฉานวัฒน์ ดวงปา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๔๘	นายศรายุทธ สิมมา	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๔๙	นางสาวรุ่งทราย วันคำ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด
๕๐	นางปิ่น อ้อยนอ	ชาวบ้านบ้านนาป่าหนาด

แบบ สป.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า ผศ.ดร. อุเทน วัชรวิไลยกุล ตำแหน่ง ผอ.สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน มศวทกมคส.วิศวะฯ
ที่อยู่ ๒๓๕ อ. ๑๖ - ๑๖๖ อ. ๑๖๖ จ. ๑๖๖
โทรศัพท์ ๐๕๖-๕๖๖๖๖๖ โทรสาร ๐๕๖-๕๖๖๖๖๖

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง

“รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในจังหวัดเลย”

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูปริยัติคุณรังษี (ลิขิต คำหงษา) และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๖ มิถุนายน จนถึง ๓๑ กรกฎาคม ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. เป็นผลดีอย่างสูงโดยมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าวิจัย
๒. ผู้สนใจได้ศึกษาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์
๓. เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาระบบงาน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรวิไลยกุล)
(ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม)
ตำแหน่ง

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๘ ก.ค. ๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า ผศ.ดร. อุเทน วัชรวิไล ตำแหน่ง ผอ. ศูนย์วิจัย/พัฒนาศาสตร์
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ที่อยู่ ๒๓๕ อ. คลอง-โพธิ์ ต. ๒๖ อ. ๒๖ จ. ๒๕
โทรศัพท์ ๐๕๕-๕๕๕-๕๕ โทรสาร ๐๕๕-๕๕๕๕๕

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“โครงการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำใน
จังหวัดเลย” ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ใน
จังหวัดเลย

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ นางสาวสุช ภาแก้ว และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....จนถึง.....ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ได้มีการนำความรู้ไปใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
๒. ได้มีการนำความรู้ไปใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรวิไล)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่... ๙.๑.๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า... ผศ.ดร.อภินันท์... ตำแหน่ง... ผอ.สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน... มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่อยู่... ๒๓๕ ม.๓๔-๕ ตำบล... อ.เมือง... จ.นครราชสีมา
โทรศัพท์... ๐๔๒-๗๐๕๖๕๕ โทรสาร ๐๔๒-๖๑๑๑๕๓

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง

“โครงการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง กระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ใน
จังหวัดเลย” ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ใน
จังหวัดเลย

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระปลัดธนากร เพราะถะ,ดร. และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนาการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่... ๙.๑... จนถึง... ๓.๑... ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ได้จัดทำเอกสารในภาคีวิจัย
- ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่
- ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ในสื่อมวลชน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน...วัชรชีโนรส)
(ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม...)

ตำแหน่ง

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๗ ก.ย. ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า ผศ.ดร.อุเทน วัชรสินธร ตำแหน่ง ผอ.สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
ที่อยู่ ๒๓๖ อ. ๑๕๕ เขตบางนา ต. ๑๖๖ อ. ๑๖๖ ร. ๓๕
โทรศัพท์ ๐๕๒-๕๑๒๕๒๕๕-๓ โทรสาร ๐๕๒-๕๑๑๑๑๑๓

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง

“โครงการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง การเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ
ในจังหวัดเลย” ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ใน
จังหวัดเลย

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผศ.ดร.ประสงค์ หัสริทธิ์ และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☒ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑๕ ก.ย. ๖๕ จนถึง ๓๑.๑๒.๖๕ ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ได้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์วิถีธรรม/ด้านอาชีพ
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์วิถีธรรม

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรสินธร)
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก ฉ
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ นามสกุล ผศ.ดร. ประสงค์ หัสริินทร์
วัน เดือน ปีเกิด ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๔๔ หมู่ ๕ ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๐ พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๓ กศ.ม. (การสอนประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. ๒๕๖๑ พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

- พ.ศ. ๒๕๖๓ การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย (ผู้ร่วมวิจัย) แหล่งทุน : กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) ทุนวิจัย : งบประมาณปกติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
- พ.ศ. ๒๕๖๓ กระบวนการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย (ผู้ร่วมวิจัย) แหล่งทุน : กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) ทุนวิจัย : งบประมาณปกติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
- พ.ศ. ๒๕๖๓ การสร้างจิตสำนึกเชิงพุทธในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดน (ผู้ร่วมวิจัย) แหล่งทุน : กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) ทุนวิจัย : งบประมาณปกติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

บทความวิชาการ

- “รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ Management Model of the Sunday Buddhist Study Center”. โครงการสัมมนาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๘ และนานาชาติครั้งที่ ๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ หน้า ๖๔-๖๖.
- “เปรียบเทียบระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ”. รายงานสืบเนื่องการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ ๑. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม- มิถุนายน ๒๕๖๐). หน้า ๖๕๙-๖๗๐.

- “การติดตามผลพุทธศาสตร์บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย รุ่นที่ ๖๒”. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการครั้งที่ ๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน. (๙ กันยายน ๒๕๖๑). หน้า ๑๔-๒๕.
- “กระบวนการสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา”. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด. (๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒). หน้า ๑๔๑๒-๑๔๒๐.
- “การจัดการความรู้สู่แนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนารูปแบบการสอน”. รายงานสืบเนื่องการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ ๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, นครปฐม. (๑ กันยายน ๒๕๖๒). หน้า ๑๐๙๙-๑๑๑๕.
- “การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย”. รายงานสืบเนื่องการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ ๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. (๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙). หน้า ๓๑๓๘-๓๑๕๒
- “บทบาทพระสงฆ์ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน : กรณีศึกษาวัดไทยชุมพล อำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย”. Journal of Modern Learning Development ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓, หน้า ๙๐-๙๓.
- “เศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดการจัดการคุณภาพ (TQM)” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ พุทธเกษตร : นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๓, หน้า ๑๓๐๒-๑๓๑๔.
- “ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรมการปกครองส่วนตำบลในพื้นที่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” การประชุมระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๓, หน้า ๑๘๖๕-๑๘๗๔.
- “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเลย” การประชุมระดับชาติครั้งที่ ๖ งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการใช้สังคม วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ หน้า ๔๒๓-๔๒๙.

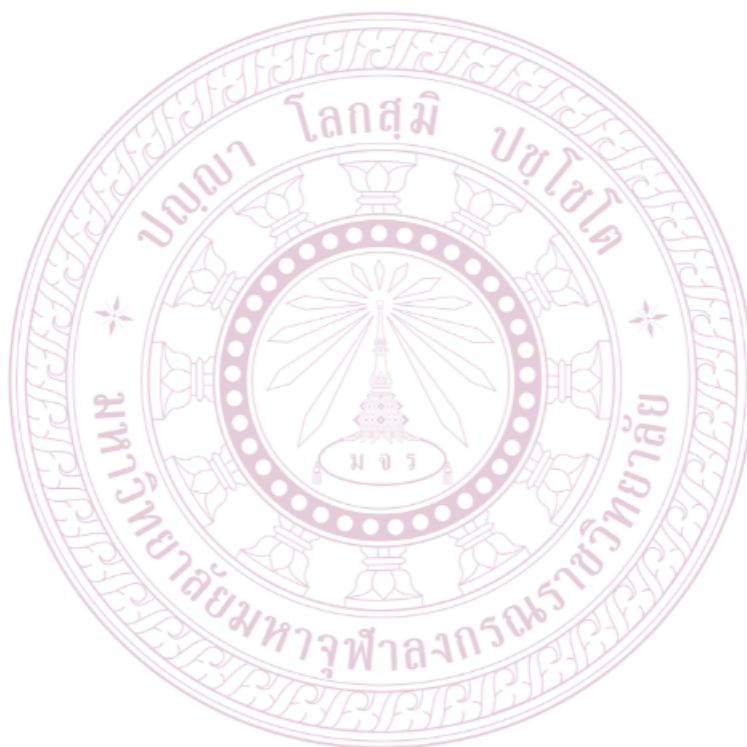
ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัยสงฆ์เลย

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕ ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๑๐๐

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ นามสกุล พระโกศล มณีนटना, ดร.
วัน เดือน ปีเกิด ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙
ที่อยู่ปัจจุบัน ๘๓ หมู่ ๑ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๔ พธ.บ. พุทธศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
พ.ศ. ๒๕๕๕ พธ.ม. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
พ.ศ. ๒๕๖๐ พธ.ด. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

ผลงานด้านวิชาการ

งานวิจัย

- พ.ศ. ๒๕๕๙ การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมนิสิตที่พึงประสงค์ ของหน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร” แหล่งทุน หน่วยวิทยบริการ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร

บทความวิชาการ

- “ไตรสิกขากับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน”. งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิงวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๘ (IBRS 2016). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, น่าน.

- “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา”. งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติครั้งที่ ๙ และระดับชาติ ครั้งที่ ๑ วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี ๒๕๖๑ (IBRS ๒๐๑๘). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

- “การบริหารจัดการบุคลากรเชิงกลยุทธ์ตามแนวพระพุทธศาสนา”. งานประชุมวิชาการระดับครั้งที่ ๑ พุทธปัญญากับทศวรรษแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี ๒๕๖๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

- “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารงานวิชาการ”. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ พุทธเกษตร : นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน.

- “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ : องค์การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา หนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น”. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๘ และ

นานาชาติ ครั้งที่ ๑ พระพุทธศาสนา กับแนวโน้มตลยุคใหม่ : วิถีครูบาศรีชัยสู่อารยธรรมร่วมสมัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เลย

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕ ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๑๐๐

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ นามสกุล	พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโม, ดร.
วัน เดือน ปีเกิด	๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	๒๒๐ ถนนราชธานี ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๕	พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๕๗	ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา) วิทยาลัยทองสุข
พ.ศ. ๒๕๖๑	พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานด้านวิชาการ

บทความวิชาการ

- “แนวทางการบูรณาการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูวิชาภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ Guidelines for Integration of information technology media for Thai language teachers in the ๒๑st century”. รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๘ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ณ หอประชุมสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๑๙-๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ หน้า ๒๑๔-๒๒๖.
- “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลบ้านคลองอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”. วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) : หน้า ๑๑๒-๑๒๔.
- “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓๘ (สุโขทัย-ตาก)”. วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๙ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) : หน้า ๒๑๙-๒๓๐.
- “การใช้หนังสือพระราชพิธี ๑๒ เดือนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านในการเรียนวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล (ดำรงประชาสรรค์) สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย”. ในรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓. (พฤษภาคม ๒๕๖๒) : หน้า ๙๑๕-๙๒๓.

- “เศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดการจัดการคุณภาพ (TQM)” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ พุทธเกษตร : นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๓ หน้า ๑๓๐๒-๑๓๑๔.

- “บทบาทพระสงฆ์ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน : กรณีศึกษาวัดไทยชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย”. journal of Modern Learning Development ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓ หน้า ๙๐-๙๓.

- “ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” การประชุมระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๓ หน้า ๑๘๖๕-๑๘๗๔.

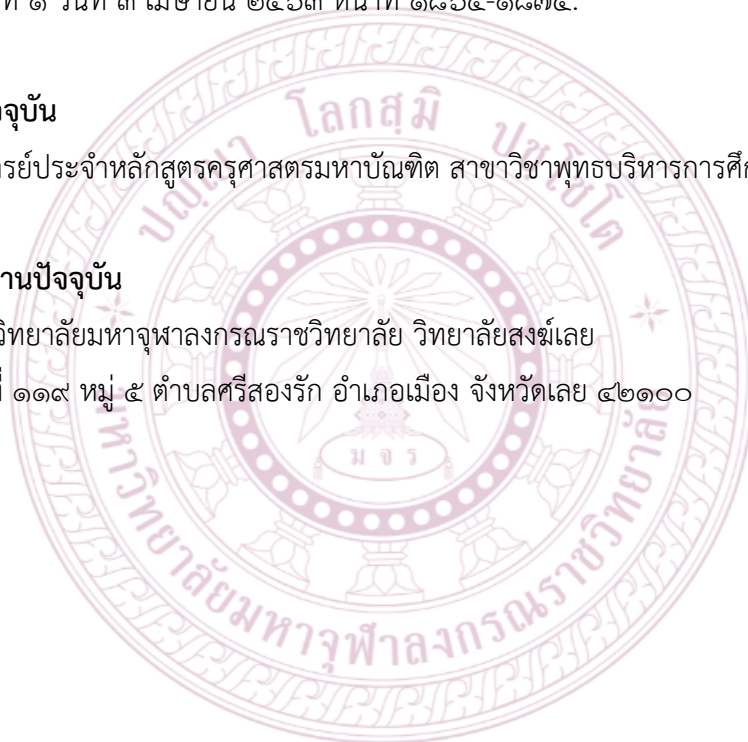
ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕ ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๑๐๐

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ นามสกุล พระครูสุจิตธรรมสุนทร, ดร.
วัน เดือน ปีเกิด ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๔
ที่อยู่ปัจจุบัน ๔ หมู่ ๑๐ ตำบลกง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๕ พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๕๗ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา) วิทยาลัยทองสุข
พ.ศ. ๒๕๖๑ พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานด้านวิชาการ

บทความวิชาการ

- “แนวทางการบูรณาการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูวิชาภาษาไทยในศตวรรษที่ ๒๑ Guidelines for Integration of information technology media for Thai language teachers in the ๒๑st century”. รายงานสืบจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๘ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ณ หอประชุมสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๑๙-๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ หน้า ๒๑๔-๒๒๖.
- “ประสิทธิภาพการนำนโยบายบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการปฏิบัติ : กรณีศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุโขทัย”. พจนวิทย์ทองสุข. ๒๕๕๘, หน้า ๒๐๓.
- “การจัดการความรู้สู่แนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนารูปแบบการสอน”. รายงานสืบเนื่องการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ ๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, นครปฐม. (๑ กันยายน ๒๕๖๒). หน้า ๑๐๙๙-๑๑๑๕.
- “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลบ้านคลองอำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก”. วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) : หน้า ๑๑๒-๑๒๔.

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕ ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๑๐๐

